

Յ Ո Յ Ս

Ա Մ Ս Ա Գ Ի Ր

Բ Ա Ն Ա Ս Ի Ր Ա Կ Ա Ն

ԹԻԻ 12

ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՐԻ

ՅՈՒԼԻՍ



ՅԱՐՄԱՇ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՉԱՐԻԱԲԱՆ ՈՐՈՐԻ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ ՎԱՆԱՑ

1865-ՌՅԺԴ



ԱՄՍԱԳԻՐ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԹԻԻ 12

1865

ՅՈՒՂԻՍ

Ա Շ Խ Ա Տ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Օրէնք մ'ի այս որով բնութիւնը մեր սեպհականութիւնը կհաստատէ:

Արարչապետին կարողութիւնը, ի մասնութիւնը և բարութիւնը քարոզող տիեզերաց մէջ բանաւոր արարածն ալ իւր մասն ունի նոյն կարողութենէն՝ որով պատրաստեալ աշխարհը իւր պիտոյն և բաղձանացն համեմատ կձևէ, կկազմէ և իրաւամբ կլայելէ. Արարածոց կարգին մէջ նա միայն պզտիկ հանդերձ մը՝ տուն մը, պարտէզ մը, և քանի մը մ'արտավար գետին սեպհակա նելու իրաւունքն ունի. ձեռքբերմն հանդերձ կտրելու՝ կտրելու, տունը շինելու, պարտէզը անկելու, և գետինը փուշերէ մաքրելու և մշակելու օրէնքով:

Անրանից վրայ այս իրաւունքը ձեռք բերելու եղանակը որչափ որոշարժայնչափ տղան հաստատ է. Յարգով խառն յի խաղաղատի վրայ կամառաստեղաց տակ իւր ձագերուն բոյն շինող ծիծռան աշխատութեան վրայ սիրտս կըշարժի. բայց մարդկութիւնը սնուցանող հողոյն վրայ ծանր լուծի տակ ճնշուող, և սեպհականութիւն մը չունեցող կենդանին, ընն ալ միտք բերելով՝ չքտաի ծիծռան մ'իւր բոյնին մէջ հանդիստ ճըռուողելով զիս անհանդիստ ընելոյն իրաւունք չեմ կրնար տալ. Ուրեմն աշխատութեան օրինօք սեպհականութիւն հաստատելու իրաւունքը իմացական էակին միայն յա

տուկ է :

— Ինչո՞ւ — ահաւասիկ պատճառը :

Աշխատութիւնը շարժում մը է՝ ուրուն մէջ քրտինքը մարդկութեան դատակնիքն է : Նախախնամութեան պատրաստած Եդեմէն դուրս աշխարհի մէջ մարդկութեան ապրելուն միջոցը քըրտինք՝ սեպհականերու իրաւունքն ալ քըրտանց քաղցր չնորհն է և եթէ մտայածին մեկնութիւն մը տալ ներելի է՝ կրնամք սել թէ՛ նախամարդն անոր համար մերժուեցաւ դրախտին վայելչութենէն՝ որովհետեւ զանիկայ առանց քրտինքի ձեռք բերած էր Այսու ամենայնիւ եթէ մարդկութիւնն անբանից չափ քրտնի ապրելոյ իրաւունքը ձեռքէ կը հանէ՝ զի իւր կեանքը պահպանողը սոսկ բուսականաց տեսակները չեն, այլ այնպիսի դաղանիք՝ զորոնք ձեռք բերելու համար ոչ թէ միայն հալը թըշելու չափ քրտինք այլ և մտաց բոլոր դորութիւնն ալ պէտք կը լայ : Հետեւաբար մարդկութեան աշխարհիս վրայ սեպհականութիւն մը ունենալու իրաւունքը նախ մտքի՝ և երկրորդ մտաց առաջնորդութեամբ շարժող ձեռքերու գործ է և այն մտքեր և ձեռքերն՝ որ անշարժ են, ապրելոյ անգամ անարժան են՝ թող թէ սեպհակա ներու : Այս ճիւղները եթէ կրնան՝ թող ապրին առանց ուտելոյ : (որ ոչն գործիցէ՝ կերիցէ մի՛) :

Աշխատուէ օրէնքով ապրելոյ իրաւունքը ձեռք բերելէս ետքն է՝ որ աշխարհի ընդարձակ տարածութեան վրայ իւրաքանչիւրս առանձին տիրող՝ առանձին ուտող՝ և առանձին ապրողներ կը լանք : Բայց միտքը ինչպէս ապրելու՝ նոյնպէս և դիւրին ապրելու հնարքը կը սորվիցունէ, կը հաւատարմացունէ փորձով թէ՛ իւր առանձին կարողութիւնը ոչ թէ բաղձանքները՝ այլ պնտքերն անգամ լեցնելու չափ՝ չըլլօրէք : ուստի անմիջա-

պէս կսկսի ընկերական միութիւն՝ աշխատութեանց բաժանումն և փոփոխ վերաբերութիւններ հաստատել : Եւ աշխատութեանց այս բաժանման նպատակը մարդկային ընդհանուր բարեկեցութեան ուղղել : Ապահով և արդար միջոց՝ յորումանդորը կենօք սեպհականութեան իրաւունքն ալ իրաւամբ կը վայելեմք :

Ընկերականութիւնն՝ ու փոխադարձ վերաբերութիւնք զանազան կլիմաներու տակ՝ արենակցութեան, բնակակցութեան և բարոյական միաբանութեանց նկատմամբ բազմադիմի ճիւղեր ունին, որոց իւրաքանչիւրին մէջ ալ աշխատութիւնը սնուցանող մայր՝ և դահեակ է : Բայց ուր որ աշխատութիւնը բանաւոր է, հոն միայն հացն առատ և կենդանութիւնը բարեկիճակ է :

Որ և է ընկերուէ երջանկութիւնը իւր աշխատութենէն և խոհական աշխատութենէն կախումն ունի, և փոխադարձաբար անմիտ աշխատութենէ ալ որ և իցէ ընկերութեան մը գերի և յետագէմ մնալոյն դաղանի ապագայն կը բացատրուի :

Աշխարհի վրայ ինչպէս մասնաւոր գերդատաններ՝ կամ բուն առանձին մարդիկներ, նոյնպէս և ամբողջ ազգեր աշխատութեանց զանազան կերպ կը նորեն, և Ազգաց բնաւորութիւնը ստորագրող հնախօսք՝ անոնց այս կամայն աշխատութեան, և նուազ կամաւելի աշխատասիրութեան վրայ ուշադրութիւննիս կը հրաւիրեն :

Պատմութիւնը կը յիշեցունէ :

Եղիպտացին՝ աշխարհի ապագային անհունութեան մէջ անմիտ ամբարտաւանութեան յիշատակ մը կանգնելու նպատակաւ՝ ահադին կոթողներ և բուրգեր հաստատաւելու կաշխատի : Ապրի եդունային բոլոր իր դորութիւնը և հանճարը փոճառականութեան վրայ կը հաստա-

տէ, ծանօթ աշխարհաց վաճառաշահու
թիւնը բոլորովին ձեռք կանցունէ, որ
պէս զի իւր մայրաքաղաքը վաճառակա-
նութեան կեդրոն ներկայացնէ:

Հռոմեացիներն իւր զաւկները բարե-
խառնութեան և չափաւոր վիճակի մէջ
հայրենասիրութեան վարժել կճգնի:

Կարգեղանացի ազնուականք ստո-
րակարգ ելոց հաւասար ճոխութիւնը բա-
նի տեղ չեն դնէր, և ճանապարհորդու-
թեան անտանելի դժուարութենէն խու-
սափող փափկագիրաց պէս՝ հանգարափի
չեն սիրեր: Ուստի այնչափ ահագին հա-
րսասութիւն կդիպէր, մինչև հայրենի
աշխարհաց ընդարձակութեան կամ
պաշտպանութեան համար թափելիք ա-
րիւններ արծաթոյ կոնէն: Պատերազմի
մէջ մինչդեռ Հռոմեացեաց կողմանէ
հայրենասէր նահատակաց թանկագին
արիւններ դետի պէս կյորդէն, Կար-
քեղանացոց կողմէն վաճառականու-
թեամբ օտարներէ շահուած ոսկին և
վարձուոր արիւնը կշռապէր: սակայն
եթէ անոր հետ խառնուէր Կարքեղան-
եան ժառանգաւոր արիւնը՝ անշուշտ
Հռոմեացեաց պէս ահագին ազդեր՝
անաշխատ կնւաճուէին:

Կարգեղանացւոց տիրապետած եր-
կիրներէն Բաղէարեան ըստած կղզւոյն
պատերազմատէր մայրերն իրենց զաւա-
կաց հայր ծառի վրայ դնելով պարսաքա-
րով ձգել և այնպէս ուտել կը հրամայէին
որպէս զի նոցա բազուկները երխտաւոր
դութեան ասուն պատերազմի մէջ ուղղա-
ծիդ և վարժ ըլլան:

Ազդեր կաշխատին՝ որը սոց՝ և որնալ
այն տեսակ աշխատութիւններով երջանիկ
ապրիլ մտաբերելով: Հայրենեաց ազա-
հալութեան ճգնադ աղբեր՝ թէ ոչ այն
չափ բանաւոր կերպով, բայց քանի որ
մնաց բոլոր զօրութիւնն գործադրելով
կաշխատին, պատուական են:

Կսիրեմ Կարգեղանացին՝ որ հայրե-
նեաց պաշտպանութեան համար արիւն
թափելու տեղ վաճառաշահութեամբ
ձեռք բերած սեպհականութիւնը շը-
ռայելու չափ հարստութեան տէր կըլ-
լայ: Եւ Հռոմեացիներն որ չափաւորու-
թեամբ հայրենեաց պաշտպանութեան
համար արիւն չինացելու չափ արիու-
թիւն կունենայ, թէ եւ առաջինը աւե-
լի կողտէր՝ եթէ օտարաց արիւնն հե-
րիք չսեպէր, և վերջինը՝ եթէ ազդային
երխտաւորաց բազուկներու աջակից՝
արծաթով վարձեալ զօրականներ պատ-
րաստելու չափ հարստութիւն ունե-
նար:

Օտարաց իրական արժէքը պատմե-
լու ատենս չանցնիր մաքէս՝ որ իմ ազ-
դիս աշխատութեանցն համար ալ մը-
տացածին դազափարնէր հրատարակեմ,
թէ եւ ազգային մանրապատում հնա-
խօսութիւն մը չկենալով կամ ազգային
պատմութեանց մասնագրութիւններու
այրիւր դիտնալով հաւանական անցքեր
իրրեւ ստոյգ և հաւասար նկարագրելու
չափ աշխոյժ մը սիրելիս անտեղի չըլլայ:
Աշխարհի բնակչաց ընդհանուր ցրման
ատենն էր, որ անհամար և աշխարհա-
դունդ բանակի դէմ մրձելով ամբարտա-
ւան հսկային արշաւանքը արդիւողնա-
հապետին ձեռքին տակ քանիմ հարիւր
ազգային բազուկներ մեծ գործ տեսան,
տիրապետութեան ամբարտաւան նա-
խահայրը կործանելով հայրենի անձուկ
սահմանը ապահովեցին, և հետզհետէ
ընդարձակելով աշխարհի թաղապերճ
Ազգաց բարձակից բազմեցուցին:

Բուռն եւ աշխարհաշէն նահապե-
տութեան ոսկի շաքին մէջ Արամ Տիգ-
րան եւ Վահագն դիւցադուններու, և
Արշակունի տան հզօր պետութեան հաւ-
տարմատ բնոյն վրայ պոկելով շուտաւիզ-
ներու արիւնն՝ երկրին աղաւտութեան

և քրտինքը չի նութեան զոհ էին. առաջ նուր թնամիններէ հայրենիքը կարբէին վերջնովն ալ Տիւրացւոց Աողքիսացւոց Պարսից եւ ուրիշ հեռաւոր եւ մերձաւոր աշխարհաց վաճառանոցները Հայ աստանի բերքերով կլեցնէին :

Այս կերպով մարդկային ընդհանուր ընկերականութեան մեծ մարմնոյն վրայ իբրեւ մեծագոյն հին եւ աղնուական մաս՝ մեր ազգն ալ կաշխատէր՝ կապրէր եւ կ'ալայէր : Բայց բազդին չերկու հա. կառակ ծայրերուն շարունակ պատե. բազմի անոր խելքը գլխէն թռցուց. եւ վերջապէս կրած հարուածներուն վեր քերը բժշկելու եւ երջանկութեամբ ան դորը հպատակութեան մէջ Աստուածային անքննին դատաստանը մեծաբար բառ օրհնելու լուսաւոր դարուն հասաւ ընդ հայրադուի հովանաւորութեամբ Օսմանեան բարձր պետութեան :

Նախնական երջանիկ վիճակէն իյ նալուն պատճառը որչափ հայրենի աշխարհին ատելիներէ շրջապատեալ գիրքն էր, նոյնչափ եւ աւելի եւս բանաւոր աշխատութեան աշխարհաւէրն ազու. թիւնն էր :

Առանց ապագայն նախատեսելու աշխատող բազուկներու շարժումն, բը. լրբիմը զառ ի վայրէն թող տրուած քա. րի մը գլորման շարժման կնմանի, որ կամ տեղ մը երթալով կէս ճամբան կանգ կառնէ, կամ յայդի մը զարնուե. րով կիշրի Այսպէս ալ մեր ազգին աշ. խատութիւնը առանց ապագայի նախա. անտութեան ըլլալով՝ քաղաքական պա. տերազմներէն եւ ոչ իսկ մէկը տեական արգիւնք՝ մը ունեցաւ : Յոյն և Պար. սիկ դարաւոր թնամիններու մէջ տեղն՝ երբեմն Յոյնին՝ եւ երբեմն Պարսկին հետ կ'միանար, եթէ Յունաց դէմ պա. տերազմ բացուելուն պէս նեղը մնայր, իբրեւ սոսկ առ ժամանակեայ վտան.

դէմը վերկուելու անբանաւոր փափաքով Պարսկին հպատակութեամբ կ'միանար, քիչ միջոց անցնելէն վերջը Պարսկէն նեղուածուն պէս Յոյնի հետ հպատա. կութեամբ կ'միանար, մոլեղի՛ն շար. ժումն :

Աիրտս կլեցունէ ազգային ուժեղ. բազուկներու շարժման յիշատակը, բայց ի՛նչ օգուտ, պատերազմի դաշտին եւ պատմութեան էջերուն մէջ վերացեալ յիշատակ մը կանգնելէ աւելի՛ պէտք էր հայրենի աշխարհին մէջ տարբերութիւն դրուէր : Ա՛հ, բանաւոր աշխատու. թիւն. . . : Եթէ ազգային կառավա. րութեան գլուխներու մէջ հոգի եւ ի. մոցականութիւն ըլլար, անշուշտ պիտի գտնուէր վարչութեան այնպիսի ձեւ մը՝ որով նախարարութեանց մէջէն բաժա. նումն ու մասնաւոր զօրութիւններ վեր. ցուելով՝ նախարարեանը միայն կառավա. րութեան բուն գլխոյն տակ՝ խորհըր. դակցութիւն մը եւ հայրենեաց՝ օգտին անձնանուէր ծառայութիւն մը պիտի կա. րենար պահէր. եւ որ եւ է խրտմանց մէջ այս կամ այն նախարարին անմիա. բանութեան կամ գահասիրութեան ե. րեսէն կատկած չափտի կենար : Այս թէ առանց կառավարութեան կերպը վա. խելու ըստ որում ամեն տեսակ կա. ռավարութիւն ալ վտանգներ ունի, հայրենեաց որդիքներու սիրտն ու միտքն այնպէս մշակելու պէտք էր աշխատիլ, որ ամեն իշխանութեանց գլուխներ հան. ճարեղ ժառանգներ յաջորդ ունենային, եւ ոչ հետզհետէ վատթար եւ աղգա. էր չուտականներու շարոյցներ. այնպի. սի ժառանգներ՝ որ Հոռոմոյեցւոց ազ. գին զաւակաց պէս հայրենասէր և բա. րեխաուն, և Աբգեղոնացւոց պէս վա. ճառականութեամբ հարստութիւն դի. ղելու ձեռնհաս ըլլային : Բայց ընդ հա. կառավին փնեցաղաղ խումբեան եւ խա.

բաղիտութեան նուազելովն՝ այն աստի՝
ճանի անմտացան մինչև ստիպուեցաւ
մեծն Սահակ յուսահատաբար դուշել.
«Թող տաք ինձ ողբալ զընդհանուր
կորուստ աշխարհիս Հայոց զոր տեսա-
նեմ աչօք մտացս ՚ի զօրութենէ վերին
ցուցակութեան» :

Սասկալի՝ անցեալ՝ յորում կրօնի վը
սեմական պարծանքներէն ՚ի զատ ամեն
բան ոչինչ էր կրնամ ըսել :

— Ներկային համար ի՞նչ ըսեմ :

Անցելոյն սոսկալի կերպարանքը՝ ներ-
կային համար խրտուիլ մ'ըլլալը՝ կուզեմ
կիտալաքիմ որ անցելոյն յոյժերէն մը
տարերեալ ըլլալու չափ արդիւնք մը
քաղած ըլլամք : Ներկային ալ տակաւին
ոչինչ է . և պիտի մնայ ոչինչ՝ մինչև որ
աշխատութեան բանաւոր և հաստատուն
կերպը չյայտնուի :

— Բայց աշխատութեան բանաւոր
կերպն ի՞նչ է — :

Աշխատութեան մը բանաւոր ըլլա-
լուն պարագայները զանազան են :

Առաջին՝ որովհետեւ աշխատութիւ-
նը՝ նպատակի մը հասնելու ճգնադական
շարժումն է . պէտք է՝ այնպիսի նպատակ
մ'ունենալ՝ ուր հասնելը՝ կարելի ըլլալ .
նպատակ մը որ իւր գեղեցկութեամբ և
քաղցրութեամբ մեր ճգնադէպ դիւրա-
ցրէ՝ և հնարաւորութեամբն ալ քաջա-
լեքէ՝ երկու կաթիլ ջուր պարունակող
գորտային ստամոքսի մը մէջ չորս հինգ
հօխոյ ջուր ամբողջելով՝ եղին հաւասար-
ելու նպատակը՝ երկու հաւելքի մե-
ծութեան չհասուցած՝ կայացմոյ ցանէ :

Երկրորդ՝ նպատակին հասնելու հա-
մար պէտք է շարժումը մշտնջենաւոր և
շարունակ ըլլայ՝ շարժում մը՝ որ որչափ
ժանր ալ ըլլայ՝ տակաւին սրբելի է՝ քա-
նի որ հասնելու համար է՝ հոն ուր ա-

ռաջադրութիւն ունի բանաւոր էակը :
Ահադին հեղեղներու առջև անշարժ
մնացած ապառաժին վրայ՝ շարունակ
հասող չորս հինգ կաթիլ ջուր՝ առու կը
բանայ :

Երրորդ՝ նպատակը՝ որչափ հեռու
ըլլայ՝ այնչափ շարժումը հանդարտ և
մեղմ պէտք է ըլլալ . հանդարտ և մեղմ
ընթացք մը՝ որ աւելի յառաջադէմ է
քան զաճապարէն : Ըստ որում շարու-
նակութիւնը ոչ վտանգով մը կարգիլուի,
և ոչ ալ չափազանց վաստակելով ծուն-
կեր կտկարանան :

Վաղելով երկայն ճանապարհորդու-
թիւն մը չկրնար ընել ձին :

Որեմն աշխատութիւն մը բանաւոր
ըլլալու համար պէտք է կարելի նպա-
տակ՝ շարունակ և հանդարտ ընթացք
ունենայ, այս հանդամանքներէս զուրկ
մնացած աշխատութեան պէս մոլեղին
շարժում չկրնար ըլլալ :

Շարժում մը ընելէ յառաջ պէտք է
քննեմ թէ ո՛ւր եմ, և ո՛ւր հասնել կու-
զեմ՝ ո՛ւր ըլլալս չիմացած՝ ո՛ւր հասնե-
լիքս փնտռած ատենս՝ պէտք է այն փըն-
տեմ թէ գլխոյս մէջ դատող զօրութիւն
կայ, այս դտածիս պէս՝ ուր ըլլալս պիտի
հասկնամ, ուր ըլլալիքս հետեւցնեմ, և
անմիջապէս շարժումս կանոնաւորեմ :
Այսպէս ալ ազգային ընդհանուր մար-
մին մը՝ պէտք է ուր ըլլալը փնտռէ, ուր
կրթալիքը արամադրէ, և այնուհետեւ
շարժումս սկսի :

Օրհնեալ է Աստուած՝ կապրիմք
այնպիսի տիրող ազգի մը հետ՝ որ այսօր
իւր յառաջադիմական ընթացիցն ուղեկ-
ցել կուզէ իւր չրջակայներն . տանիլ կու-
զէ զանոնք ժողովրդական երջանկութեան
բուն ծայրը՝ որ բողոքութիւն մը սոսկ
կարգ ալ սովորեցնելով չըլլար . այլ հասա-
րակաց միաքերը բանաւոր՝ իւրաքանչիւ-
րն իրենց տեղերն իրենց վիճակին մէջ

ստոյգ մտացիներ կաղմերու, և ոչ թէ աղքատ դեղտցիի մը իւր վիճակէն ել ընելու նախանձ չնշելու՝ այլ բուն իւր վիճակը քաղցրացնելու և առջահոյլելու աշխատելով:

Տգիտութիւնը բարբարոսաբար կը վարուի մարդկային կատարելութեան հետ, և զայն վերցնելու համար եղած աշխատութիւններ, նախապէս մարդկային մտքեր բժշկելով՝ բարոյական ծընընդարեւութիւն պիտի ունենանք, եւ յետոյ ուսումնական: Մենք տակաւին վարժոցներու մէջ ուսումնական արտադրութիւն ընող աշխատութիւն չենք կրր նար ընել, քանի որ դեռ վարժոցնիս բարոյական մարդկութիւնը անոնցանելու հարկին ենթակայ ըլլալով՝ դեռ հիւանդանոց են, և հոն վիրաւոր միտքերը չի բժշկուած՝ մարդկային երջանկութեան գէմ պատեւրազմող բարբարոս ագիտութեան բանալիները կոտորելու համար վարժուող զինուորներու զօրանոց չեն կրնար փոխադրուիլ: Աւր հիւանդանոց՝ ուր զօրանոց՝ մէկ կողմ՝ ո՛րչափ տկար՝ և միւսը՝ ո՛րչափ զօրաւոր: Բայց մենք դեռ հիւանդանոց միայն պէտք է ունենանք՝ մարդկային մտքեր բժշկելու, այսինքն բարոյականի վարժոցներ, և յետոյ բժշկելոց համար զօրանոց՝ այսինքն է ուսումնականի վարժոցներ:

Վերջապէս պէտք է որ աշխատիւնք և շարունակ ու երկայնմտութեամբ աշխատիւնք Սլիփսլան չէր կրնար զանի առնուլ եթէ ընակիչներն երկայնմտութեամբ համբերէին ու աշխատէին, ինչու որ մինչդեռ Սլիփսլան յուսահատած զՍ. նին պաշարելէ կդադրէր, զօրքերը՝ ի մաց կուտան թէ «երկայնամիտ ըլլանք՝ որովհետեւ ընակիչներն յուսահատած և քաղաքնին պաշտպանելու խորհուրդը մտքերնէն հանած են» և հաւատարմացընելու համար քանի մը զօրք քաղաքը

կմտենն՝ մօր մը գրկէ տղայ մը յափշտակած կտանին կցցենն: Սլիփսլան ալ նորէն սիրտ կառնէ՝ կյարձակի Անին վրայ ու ներս մտնելով չարաչար կշարդէ: Պէտք է աշխատիլ երկայնմտութեամբ՝ և հնարաւոր նպատակի մը հասնելու համար աշխատիլ:

Նպատակնիս հիմակու հիմայ ուրիշ բան չկրնար ըլլալ, եթէ ոչ Ս. զգային դաստիարակութեան այնպիսի նոր կերպ մը ունենալ՝ որով աղքատը իւր աղքատութեան, հարուստը իւր հարստութեան, մեծը իւր մեծութեան, փոքրը իւր փոքրութեան մէջ յառաջագիմէ, նայինք որ իւրաքանչ իւր ծառ պաղաւտու ըլլայ՝ իւր տեսակին մէջ պարտիկ պոն մը՝ ի դուր և անմտաբար կաշխատի եթէ խաղողին վրայ թուղ՝ թողոյ վրայ խաղող և այլն հասցունելու զբաղի հերիք է որ ծառոց ամէն տեսակներն ալ պտղաւեր ընելու ջանք ընէ:

Այս է բանաւոր աշխատութիւն կամ բարոյական շարժումն ըսուածք, զոր գլուխ հանելը թէ և դարերու պէտք ունենայ, բայց անխաբ ըլլալով՝ հնարաւոր է: Մենք սկսինք չէ թէ մեզմով աւարտելու, վառաց նպատակ ունենալով՝ այլ հիմնադիրն ըլլալու անմահ պարժանքով: Ժամանակէ յառաջ և հետած տանձ մը ու տեւուն փորձը գուցէ խեղդուելու կամ նեղուելու վտանգին տանի, սպասենք որ հասնի, ըսել է ամենքս ալ գիտնանք բարեկեցութեան ստոյգ միջոցները, զի անհնարին բան է առանց գիտնալու գործել, թույ՛ որ իրաց անգիտութեան կարտադրի մեր կենաց դառնութիւնը և շատ անգամ կկործանի մեր վիճակն:

Այս դէպքը արդիւնաւոր ընելու և այս դէպքէն անկապելալ բարի բարի հետեւանքներն բազմացունելու մէկ հատիկ միջոցը՝ զապուած քիթելով ընկերներու մէջ զօրաւոր, և ընկերներն սիրելով առ

տուճոյ առջև արդար ըլլալն է :

Երկրպագելի է Աստուածային կոծնի շնորհքն այս մասին՝ որ բարոյականը Սիւրոյ մէջ հիմնած է , որպէս զի եթէ աղքատ եթէ հարուստ մտքեր մի օրինակ ունենալով Սիւրով շարժին՝ Սիւրով աշխատին և աշխատութեամբ սեպհակաւն ածնին Սիւրով վայելեն :

Աստուածայի՛ն սէր՝ որուն հզօր ներդրութիւնները մեր մէջ սկսեալուն

պէս՝ դիւրաւ կորոշուի աշխատութեանց հնարաւոր և գեղեցիկ վախճանը , առանց անբանաւոր կռիւներու կշնարուի նպատակի ժամանակոյ տնխտը միջոցը , և տգիտութեան բանակները խաղաղութեամբ ցրուելով անմահ յաղթանակ մը յաւիտենական պարծանքով կսեպհակաւնեմք :

Խաղաղ յաղթանակ՝ սակայն փառաւոր :

Ի. Վ. Գ. Ա.



ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ ԻՄԱՍՏԱՍԻՐԱԿԱՆ Ի ՎԵՐԱՅ ՔՍՂԱՔԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ

Նարեանկութիւն Տեա Թիւ 41

ԳԼՈՒԽ ԺԴ.

ԱՆԳՂԻՈՅ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆՆ ՈՒ ԱՆՈՐ ԲՈՆԱԾ ԶԱՆԱԶԱՆ ԿԵՐՊԵՐԸ

Կղզիոն կայսրը երբ տակաւին Մեծին — Բրիտանիա կայսերութեան նահանգ չէր ըրած՝ այս կղզին շատ մը փոքրիկ տէրութեանց բաժնուած էր , որոնց մեծ մասը տէրեր կամ մասնաւոր թաղաւորներ ունէին :

Անդդիս չորս հարիւր տարիէն աւելի Հռովմայեցւոց իշխանութեան տակ մնաց , որոնք վերջապէս իրենց կամաւ թաղուցին զայն և կանչեցին իրենց զօրքերը , Հիւսիսային ազգաց յարձակմանց գէմ գնելու համար՝ որոնք այս մեծ տէրութիւնը մէջերնին բաժնելու սկսած էին . Այն ատեն Մեծին — Բրիտանիա Հռովմայեցւոց օգնութիւնէն զրկուած Բիկտացիք և Կաղերդոնացիք՝ որոնք

եւրքը Սկոթլանդի ըսուեցան , իրենց աւուր և անքեր լեռներէն ելլալով այս կղզւոյն հարաւային դաւառներուն վրայ յարձկեցան . Պրեթնր այս վայրենի լեռնականաց յարձակմանց առաջին առնելու համար Անդդիացւոց դիմեցին , յետոյ կղզւոյն մէջ բնակութիւն հաստատեցին . Եւ այն կղզւոյն Ինկիլթեւայ աւուրը գրին , եւ եօթը թաղաւորութեանց բաժնեցին զայն , որոնք ամենքն ալ չորս հարիւր տարիէն վերջը միացան Վէսթ — Սաքսի Էկպերտ թաղաւորին իշխանութեան ատենը :

1066 ին Գուլիէլմոս՝ Նորմանտիոյ դուքսը՝ որ « աշխարհակալ » կըսուէր , Եդուարդ թաղաւորին կոտեւաւ Ին-

կիլիթեռայի դահը կանչուեցաւ : Ասիկայ իշխանութիւնն ձեռքն անցուցածուն պէս՝ ժողովրդեան հետ պատերազմով տիրածի պէս վարուեցաւ : Տիրապետական եւ բացարձակ կառավարութիւն մը հաստատեց : Անգղիացւոց երկիրներուն մեծ մասը Քաղզիայի եւ Նորմանտացի ընտանեաց բաժնեց, որոնք իր արշաւանաց ժամանակ հետը եկած էին : Երկիրներուն նախնական տէրութիւնն իրեն սեպհականեց, իւրաքանչիւրին վրայ տալեկան տուրքեր, եւ կալուածատեարոյ վրայ մինչեւ ցմահ հատուցանելի հարկ դրաւ, եւ ուրիշ այնպիսի կարգադրութիւններ ալ ըրաւ, որոնցմով նոյն իսկ սեպհական ժառանգներէն աւելի տէր եղաւ անոնց :

Աշխարհակալը Թագաւորութիւնն իր երկրորդ որդւոյն Գուլիէլմոս Ռուքսի թողուց ի մնաց Հռութերդոս իւր անդրանկին, որ շատ չարչրկեցաւ թագն իր կրտսեր եղբորմէն փրցունելու համար, բայց ի զուր : որովհետեւ Գուլիէլմոս վարպետութեամբ Նորմանտացի եւ Անգղիայի Պարօններուն սիրտն իրեն դրաւ եւ, խոստանալով որ հպատակաց աղաւթութիւնն ու սեպհականութիւնը նորէն հաստատէ Սաքսոնիացւոց հին օրինաց համեմատ : Ասիկայ Նորմանտացւոց եւ Անգղիացւոց Պարօններուն հաւատարմապէս ընդունելի եղաւ, որովհետեւ ասիկայ էր մինակ միջոց ապահովցնելու առաջինները՝ Աշխարհակալին իրենց տուած երկիրներուն՝ եւ վերջէն ծննդեան իրաւամբ իրենց ինկած երկիրներուն ժառանգութեան վրայ սակայն Գուլիէլմոս իր խոստմունքները չկատարած մեռաւ :

Հենրիկոս Ա. իր կրտսեր եղբայրը դահը ելաւ, եւ Հռութերդոս անգրանիկ եղբայրը նորէն դուրս մնաց : Ասիկայ ալ իր յափշտակած իշխանութիւնը

ապահովելու համար բուն իսկ Գուլիէլմոս Ռուքսին ճամբան բռնեց, եւ խոստացաւ կառավարութիւն իր առջի ձեւին մէջ մտցունել : Իւր խոստմունքն հրովարտակով հաստատեց, բայց աս ալ իր եղբորմէն աւելի աղէկ չկրցաւ զըլուխ հանել : Վերջէն քանի մը թագաւորներու օրով այս հրովարտակը անդործադրելի մնալով աշխարհակալին դրած օրէնքները հաստատուած էին :

1213 ին, Յովհաննէս Սան Թէոփ Թագաւորութեան ժամանակ Գանթուպերի Արքեպիսկոպոսն ետեւէ եղաւ Ա. Հենրիկոսի հրովարտակը դանելու : Յովհաննէս Թագաւորն ապահ եւ անգուլթ մէկն ըլլալով անդադար տուրք կը պահանջէր, մանաւանդ կղերէն : Դաւոններն իրենց աղաւթութեան վերահաստատութիւնն առաջարկեցին, մերժեց զայն, եւ այս սերժումն եղաւ նշանպատերազմի : Դաշնակից Պարօնները զէնքերնին ձեռք առին, եւ իրեն զօրապետին ալ « Աստուծոյ եւ սուրբ եկեղեցւոյ զօրաց ապարապետ անունը տուն : Թագաւորը երեսի վրայ մնաց, եւ ըստիպուեցաւ հաճութիւն տալ անոնց : Թագաւորը՝ Պարօններուն հետ իրենց առանձին արածութեանց վրայ քիչ մը վիճեցին վերջը, ո՛չ միայն հաստատուեց զանանք, այլ իր կողմանէ ուրիշ շատեր ալ աւելցուց, եւ զանոնք բոլորն ալ վաւերական արածագրի մը մէջ ըստնդակեց, եւ զանոնք պահելու համար բոլոր ժողովը միաբան երդուընցան :

Մեծ հրովարտակ ըստածն ալ այս արածագիրն է : Յովհաննէս Թագաւորը իւր խոստմունքները իւր նախորդներէն աւելի չպահեց՝ իր երդումն յետս կոչեց : Պապն ալ այն ժամանակներու սովորութեան համեմատ այն երդումը օշինչ հրատարակեց, բանութեամբ եղածի պէս :

Իր մահուանէ ետքը Հենրիկոս Գ. իր որդին զինքը յաջորդելով տկար իշխան մը եղաւ . Պարօնները վերստին նորոգեցին իրենց հին խնդիրները , իրենց առանձնաշնորհութիւնները վերահաստատելու համար , բայց այս անգամ ալ պատահեցաւ , ինչ որ կ'պատահի միշտ , երբոր հասարակաց բարւոյն պատրուակաւ հպատակութեան արդար սահմաններէն դուրս կելլեն . Պարօնները ոչ միայն այնչափ անգամ իրենց խոստացուած արդարացի իրաց գործադրութիւնը պահանջեցին , այլ նաև թագաւորին տկարութիւնն ալ իրենց շահուն բանեցնելու զէնքով ուրիշ շատ խնդիրներ ալ աւելցուցին . թագաւորական պատիւը բոլորովին կորսելու , և բոլոր իշխանութիւնը քանի մը խռովասէր մատուց ձեռքը յանձնելու համար , Թագաւորն այնպիսի անպատեհ առաջարկութիւնները մերժեց . Ապստամբները զէնք առին Լէյսէսթէն . կոմսին առաջնորդութեամբ , որ տպաւորման երեսն էր , Ասի ծանրադլուխ , խռատիկաց , կանոնաւոր եալ կեանք վարող , ձայնաւոր աղօթքներ դուրսցնելու շատ սիրող , կեղծաւոր եամ հիացեալ , և թերևս կեղծաւոր և միանգամայն հիացեալ երկիւղած մէկն էր :

Թագաւորական զօրքը շարքաւեցան , թագաւորը բռնուեցաւ իր թագածառանդ որդւոյն հետ : Ապստամբ երկիւղածը իր թագաւորին լուծը թոթուելով , իր լուծը դրաւ Անգղիական ազգին վրայ : Ապստամբեալներն այն ատեն միայն զգացին այս լուծը , երբ թագաւորաց լուծէն աւելի խիստ դտան զայն , և բոլոր ճիւղերնին թափեցին զայն թոթուելու համար . Մեծ դատ յեղափոխութիւն սիրողաց , Բոնաւորութիւնը չի դադրիր , միայն թէ բռնաւորը կիտուի :

Շատ ամիսներ թագաւորը չգլխացնէրու մէջ և ժողովուրդը լուծի տակ մընալէն վերջը խռովասէրք ալ բաժնուեցան , և պատեհ առիթ տուին Եղուարդ իշխանին բանտէն փախելու , Հայրը ազատելու և յափշտակիչն հալածելու :

Հենրիկոս ազատուելով « մեծ հրովարտակն » հանդիսաւոր կերպով հաստատեց : Այս մեծ հրովարտակն է՝ որ պատրուակ եղած է՝ Ինկիլթէրայի մէջ շատ անգամ յուղեալ բոլոր հերձուածոց : Այս հրովարտակն մէջ թագաւորաց իշխանութիւնը և ճշմարիտ առաւելութիւնները նուազեցնող բան մը չկայ , բայց մեծի մասին Սրբոյն Եղուարդաց օրէնքները կը լուծանդակեն , և այս օրէնքներն ալ այն առանձնաշնորհութեանց վրայ էին՝ զորոնք բարեսիրտ իշխաններ աղդին շնորհած էին չար թագաւորաց դեմ պատենչ մը ըլլալու համար : Այս առանձնաշնորհութիւններն հպատակաց ազատութեան և սեպհականութեան , ու առանց Պարօններուն հաւանութեան դրուած չափազանց տուրքերէն ազատ ըլլալու նկատմամբ էին : Բայց ազատասէրք այս հրովարտակն մէջ շնորհուած ազատութենէն ու սեպհականութենէն յարմար պատրուակ առին թագաւորական իշխանութեան դէմ յարձակումներ ընելու :

Շարունակիլի

Կ ՈՒ Ս ՈՒ Թ Ի Ի Ն

Դարուս լուսաւորութեան հետ գըրադիտաց շատին սրտին մէջ գրեթէ երկունք մը կնկատուի Արծնական սկզբանց ալ հակառակ զինելու . մինչ զի հրապարակական թերթերով ալ ուղղակի կամ անուղղակի Ս . Գրովք հաստատուած Առաքելականդ ճշմարտութիւնք իբրեւ աւերորդ և մարգկային գիւտ կրամբառուին , կծաղրուին , և կհեղնուին :

Քանի մը տարիէ ՚ի վեր եւրոպական ազգաց մէջ այս ատիճան յանդգնութեան տեղի ունենալն արդէն գիտէինք , բայց չէինք յուսար՝ որ Հայազգի Լուսաւորչականութեան անուամբ պարծող գրիչք ալ այսպիսի նիւթոց մէջ նոցա թիւր կարծեաց արձագանգն ըլլային . վասն զի Ս . Գրոյ լեզուին , Ազգային Արծնադիտութեան , և Եկեղեցական պատմութեան հմուտ չեղողի պէս , չեւ գիտէր , ի՞նչպէս պիտի համարձակէին ծաղրել սկզբունք մը որ եկեղեցւոյ ըսկզբնաւորելէ ՚ի վեր ընդհանուր ուղղափառ Եկեղեցին իբրեւ կնիք Քրիստոնէական կատարելութեան կ'յարգէ :

Կուսակցոն կենաց փրայ է ըսածս , զոր Քրիստոս Տէրն մեր « վառն արքայութեան երկնից » ներքինացելոյ օրինակաբացատրել , և Պօղոս այս վիճակն ընտրողները « Սուրբ հոգւով և մարմնով » վճռել , և Առաքելաշուիլ հայրապետք իբրեւ հրեշտական վիճակ վերապառւեցին . Բայց տե՛ս որ ատիճան յանգնութեամբ կզատապարտէ զազիացի նոր հեղինակ մը . « Սոյանէ՛ք զանդամս երկրաւոր մարդոյն » կպօռայ սուրբն Պօղոս Ամբարիշտ ախոս . Առաքելաշ (Առտոս ծայ) գործը կկրճատէ , ներքինի կը

նէ , և զԱստուած փառաւորել կկարծէ* . Թերեւս այսպիսի գրուածոց խարուելով է՝ որ մերայինք ալ անընտրող մտօք և առանց հասուն քննութեան գրիչ ձեռք կառնեն , կարծելով՝ թէ որինչ եւրոպացիք կգրեն , կխօսին , և կվճռեն , բոլորն ալ ճշմարտութիւն են . վասն զի ըստ որում եւրոպացի են , իմաստուն են , վաւրն զի սուանց քննութեան բան գրող չեն , վասն զի՝ խարդախութիւն չեն ըներ : Չեն մտածեր՝ որ անոնք ալ մարդ են , անոնք ալ կանխակալ կարծիք և սովորութիւններ կրնան ունենալ , որով ակներեւ ճշմարտութիւնք անդամ մարդուս միտքին սուտ կամ տարակուսելի կերելին . Թող այն կամակոր յամաւութիւնը՝ որով ծանուցեալ ճշմարտութեանց՝ անդամ հակառակ կղինին , որպէս զի մէկ անգամ մերժածն իբրեւ ճշմարտութիւն չխոստովանին : Սոյեղնութիւն անբուժելի :

Մենք առ այժմ ասանց այս տեսակ զառանցանաց հերքումն , և մէջ բերած առարկութեանց լուծումն տալու միտք չաւնիմք , վախաքնիս՝ այս վասին մեր ընթերցողայ ՚ի ճշմարտութիւն առաջնորդելն ըլլալով բուն իսկ Աւետարանին , և Ս . Պօղոսի խօսքերն համառօտ բացատրելն հերիք կհամարիմք :

Քրիստոս Տէրն մեր ամուսնութեան կապն անլուծանելի վճռած ատեն** Առաքելաք՝ որ ըստ հրէական օրինացն արձակելն օրինաւոր կարծելով ամուս

* Իսկ Մարթին ՚ի գլխին յաղագս կուսութեան :

** Մատթ . ԺԹ . Ե .

նական վիճակը թեթեւ բան մը կկարծէին , այս խօսքին վրայ գրէթէ յուսահատած առանց ըսելիքնուն վրայ լաւ մտածելու մէկէն զրուցեցին . « եթէ այդպէս փնտս իցէ ընդ այր և ընդ կին , լաւ է չամուսնանալ » . որպէս թէ ըսել կուզէին , Աւելի լաւ է ցանկութեան կիրքը զսպել , քան ամուսնանալով այդպիսի բեռան տակ ճնշիլ : Տէրն մեր ասոնց խորհրդոյն խաղութիւնն հասկցունելու համար կրկնեց . « ոչ ամենեւին բաւական են այդմ բանի , այլ որոց տուեալ է » : Այո , բարի է փափաքնիդ , բայց խորհուրդնիդ խակ և պակասաւոր է : Այո , ըսածնիդ անկարելի բան մը չէ , այլ ոչ եթէ ամեն մարդու համար , վասն զի մարդուս ցանկահան կիրքն այնպէս բուռն և ստատիկ է , որ սոսկ մարդկային կարողութեամբ զբաղել զիւրին բան մը չըլլալով Աստուածային շնորհաց գործակցութեան կը կարօտի : Աստի միայն այն մարդը կրնայ ձեր փափաքած կեանքը վարել , որուն Աստուած՝ այդ անսանձ կիրքը զսպելու Շնորհատուած է :

Տեառն մերոյ անամուսին կենաց գոժարութիւնն յայտնելուն վրայ թերևս կխորհէին առաքեալք , թէ հապաինչպէս ոմանք կարող եղած են անամուսին մնալ սոսկ մարդկային կարողութեամբ . ինքն իրեն՝ որտաղէա ամենայնի՝ անոնց ընելիք հարցման պատասխանն ալ ներքինեաց օրինակաւ մէջ կրերէ . « Զի են ներքինիք՝ որք յորովայնէ մօր իւրեանց ծնան այնպէս , և են ներքինիք՝ որք ի մարդկանէ եղեն ներքինիք , և են ներքինիք՝ որք զանձինս իւրեանց արարին ներքինիս վասն արքայութեան երկնից , որ կարողն է տանել տարցի » :

Եղած են կրտէ անամուսին կեանք վարելներ առանց գոժարութիւն մը ըլլալու . վասն զի ի բնութենէ տկար ըլլալով ամուսնութեան յարմարութիւն ունե-

ցած չեն . Շատերը՝ մարդկային անգըթութեան զոհ եղած են , բայց կան ոմանք որ առ Աստուած կատարեալ սիրով աշխարհի ունայնութիւններէն զզուած , մարմնական հեշտութեանց փափաքնին և յօժարութիւնին մեռցունելով՝ մշտնջենաւոր ողջախոհութիւն ուխտած են : Առաջնոց համար ամուսնութիւնն անօգուտ և անարտուղ է , երկրորդաց համար անգործագրելի . ուրեմն ասոնց համար ամուսնութիւնը կարեւորութիւն մը չունի և անամուսին մնալն աշխատանքս ըլլալով փարձուց ալ արժանաւորութիւն չունի . բայց վերջնոց վիճակն ամենեցուն տոնելի չէ . այս յուծը կրելու համար՝ մարդ Աստուածային մասնաւոր շնորհաց կկարօտի : Աստի ով որ անամուսին կենաց կրիափաքի , պէտք է որ այս վիճակը կամուս և յօժարութեամբ ընտրէ , չէ թէ սոսկ իւր մարդկային գօրութեան ապաւինելով , այլ Աստուծոյ շնորհացն ու օգնականութեան , որ կարող է այս վրտանդաւոր ճամբուն մէջ իրեն յուսացողին անմոլար առաջնորդել : Այո , մարդինքնին իւր կարողութեամբ անկարող է այսպիսի ծանր լուծ մը տանելու , բայց եթէ սիրով կամենայ , եթէ Աստուծոյ օժանդակութիւնը խնդրէ , և կատարեալ յուսով անոր ապաւինի , ամէն գոժարութիւն իրեն համար կը իւրանայ , ահա ասոնց համար միայն կրնաք ըսել թէ անամուսին կեանք վարելու կարող եղած են . և միայն ասոնց համար ըսի , « որոց տուեալ է » :

Տէրն մեր այս ճշմարտութիւնն արդէն հազար տարւոյ չափ առաջ իմաստնայն ձեռօք ալ յայտնած էր , որ իւրև իւր անձին վրայ փորձելով կրտէր . « Գիտացի՛ եթէ ոչ այլազգ լինիմ ժուժկալ , բայց եթէ Աստուած տացէ » (Իմաստ . Ը , 12) : Այո , ողջախոհութիւնն Աստուծոյ շնորհն ու պարզ ևն է , սոկայն

այս չնորհիս այն ատեն արժանի կըլլայ , երբ իւր կողմանէ ալ պատրաստութիւն ունենայ , այսինքն կամաւ ընէ ընտրութիւնը , և Աստուծոյ շնորհաց օգնակա նութեան ապաւինի . Եւ տհա այս միջոցաւ միայն կըլլայ այն մտրդը՝ զոր երա նելին Պօղոս իւր անձրն վրայ կնկարագ ըէ , « Յամենայնի կարող եմ , այնու՝ որ զօրացոյցն զիս » Փլպ . Դ . 13 :

Տէրն մեր ներքինեաց օրինակով ան ամուսին վիճակին հնարաւորութիւնն հասկցուց բայց վարձուց արժանի զանոնք

իմացուց , որ Աստուծոյ արքայութեան համար ցանկական կրից կյաղթեն , և ի մարմնի հրեշտակական վարուց վաւա ընելով զայն կրնորեն , և ցմահ ի նոյն յա րատեւել կուխտեն . Ասոնց է՝ որ Տէրն ալ իւր գործակցութեան շնորհը մատակա րարելով կարող կլլան իրենց ուխտին մէջ հաստատուն մնալու :

Տեսա՞ն մերոյ խօսքերուն այս հա մառօտ դիտողութիւնն ընել հէրիք սե պելով տեսնենք Առաքելոյն խօսքերը : Դարունակելի :

Բ Ա Ժ Ա Կ Մ Ա Հ Ո Ւ

Մ Ե Ծ Ի Ն Ն Ե Ր Ս Ի Ս Ի

Բաժակ բաժակ , ցերբ դաւաճան ունայն աշխարհ
Զմահուն մրուր խառնեացէ զանմեղն աչօք տծել խաւար ,
Զայդ միթէ վարձս բաշխիցէ առաքինեաց ճակատագիր ,
Զայդ արդեօք ձեռն անիրաւ չափէ նոցա սրակաս կշիռ :
Դատաւիտ տեսեալ զարդարն , եթէ զողբոց առից նուազ ,
Դուք լերինք Հայաստանեայց Զայլիցս ուժգին աճք արձագանգ :
Թո՛ղ բացցին ծորակք աչաց իջուցանել դետս արտասուաց ,
Ոռողել զերաշտացեալ բարձունս Խախայ և Եկեղեաց ,
Անդ հողւոց զբուսատուն խարդաւանեաց խեռ նենգութեան ,
Անդ Ներսէս ի զահ մառչի անօրինեալ ձեռնին դաժան ,
Մոթ կալաւ զՀայաստան , զոլորտս երկնից ծածկեաց խաւար ,
Զի պայծառ նորին արեւ զցոլս ամփոփեաց յիւրն ի ծրար :
Եւ ո՛ր տայր զայսր յիշատակ սուղել ի յալս ամանակաց ,
Յաւիտենիցն ի մուացօնս զգուցս բեւժել խոց զլշտաց :
Սերելին սիրեցելոյն լարեաց զաղեղըն մահարոյժ ,
Զարեւ կենացն պատուական մթով մահու խաւարեցոյց :
Ա՛յ տալրատ , զի՞ դամադիս լինիս դաւել զանգարտն անմեղ ,
Զաբերարդ՝ որ քեզ կապեաց զարքունականն զխոյր շքեղ :
ԴՆերսէս զիրկութիւն եւ զկեցուցիչն Հայաստանի ,
Զնեղուին ամբակառոյց խարխուլ դահուն Արշակունի ,
Զմարտակից զինուորական դիւցալնացեալ ահեղ դատուց ,
Զաղբախումք հրոսից պատուարն առ լեզէօնան Հառմոց :
Ի՛հ , զիարդ ձեռքդ տնօրէն պաշտօնս զբաժակդ մահարար ,

Որում 'ի սէր հայրադարով, եւ բիւր բարեօքն առաւարացար,
 Զ խորդ խէթ արիւնախանձ, և այսուկիր սիրտ չարատանջ,
 Դարանակալ անմեղութեան լինի թափել զոյս աննուաճ:
 Այս վարձք ահա՛. Հայաստան, անմահ քոյոց բարերարաց,
 Այդպէս և ժանտ տուն Սիսակայ զմեծ և քաջ զայրն դաւեաց:
 Որ ոչ զինուն զօրութեամբ ընդ քառածաղս Հայաստանի,
 Այլ ահարկու իւրն համբաւով սահման կացոյց անմատչելի:
 Ոչ և զնոյն հօրն հաւատոյ սերունդք ազնիւ՝ որդիք ընտիր
 Զ դժնդակ և զբառն անցից կրեցին դժխտո՛՛՛ ճակատագիր,
 Ոմն առ վրէժ վատ նովանձու սրախողխող բուծեալ մահու,
 Ոմն 'ի Վատնեան դաշտ լայնափիւ ընդադրելով ձիոց հուժկու,
 Եւ ոմն 'ի դանա ջաշտից խիստ հարուածոց լեալ թոպամահ,
 Առ ոխաթափ վրէժ քինու մոլեգնութեանն Տիրանայ:
 Այլ բացցին աղբիւրք աչաց լալ դառնագին զարդարոյն մահ,
 Զ ի՛նչ անդ՝ ո՛հ, ինձ տեսանել. . . խորհուրդքս աստէն առնուն զկայ:
 Աւանիկ մտերմութեան առ սեղանով նոր ոմն Յուզայ,
 Կրկնոց զթիկամբն ոսկեճամուկ, կամարն ընդ մէջ իւր կերպասեայ:
 Եւ ընդ համբոյր կեղծ բարոյիւք վարագուրեալ գիտեութիւն,
 Զ յղացեալն 'ի մտի ծնանել փութայ զնենգութիւն:
 Զ ի՛ քեզ ո՛՞ Պապ, զի՛ յամբարիշտ մտաբերիս առ այդ խորհուրդ,
 Այդպէս 'ի կրից շլացան հայեացք աչաց մտացդ անգութ . . .
 Ահաւանիկ օծելոյն մատուցանէ զմահուն բաժակ,
 « Հայր, ասէ, արբ զբաժակս և զիս օրհնեա զքոյդ որդեակ »:
 Տեսէ՛ք երկինք, այլ ներելով, թող վատութիւն առցէ զվրէժ,
 Արդարութիւն կացցէ ոստիս առ բարձրելոյն գահուն յաւէժ:
 Եւ դու հայր, որ զօրինակ խաչեցելոյն 'ի գողգոթայ
 Անարտազանդ՝ քո մահու նուիրելով զոհ անձնընծայ,
 Յերկին թեւեալ առ դահլիւք անեղ Լին կացեր ընթեր՝
 Յանդրուական խնդից փայելս ընդ ընտրելոյն սրբանուէր,
 Դարձ հայեաց 'ի տարագիր երամ սրբւոյ քոց հայրասէր՝
 Միւսանդամ օրհնել զհէղ աշխարհ մեզ:

Ն. Դ. Մ.



Պ Ա Տ Մ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

ԵՂԵԼՈՒԹԵԱՆՅ ԸՆԴ ՄԷՋ ԿԱԹՈՒՂԻԿՈՍՍՅՆ ԴԱՆԻԷԼԻ ԵՒ ԴԱԻԹԻ

Ի Մանուէլ Վարդապետի Աթոռեանց Կրօնականացուոյ :

Շարունակութիւն Տես թիւ 44

Այս սրտչման համեմատ Ս. Պատրիարքը նոյն օրը ինքնադիր նամակով յատուկ նաւ մը զրկեց Նիկիոմիդեայ յիշեալ գիտնական Բարթուղիմէոս Արքեպիսկոպոսին, եւ հետեւեալ աւուր համար ալ յատուկ հրաւիրանաց տոմսակներ ցըրուեց բոլոր արուեստաւորաց գլխաւորներուն՝ որ պան մայր եկեղեցին ժողովին : Հետեւեալ օրը՝ որ յինանց առաջին հինգ-շաբթին եւ ապրիլի 12 էր, եկան ժողովեցան Մայր եկեղեցւոյ մէջ՝ Գալուստ եպիսկոպոս՝ նուիրակ, Դաւիթ եպիսկոպոս՝ հրաւիրակ, Յովհաննէս եւ Պետրոս եպիսկոպոսք հանդուցեալ Զաքարիա Պատրիարքի աշակերտները, Յակոբ եպիսկոպոս՝ փոխանորդ Ս Երուսաղեմայ, Թադէոս եպիսկոպոս Ծովալերցի, եւ ուրիշ շատ վարդապետք աւագերէցք, աթոռակալք, իշխանք, եւ բոլոր արուեստաւորաց գլխաւորք՝ երկու հարիւր հոգիէն աւելի : Ժողովը գումարնուածին պէս սեղանին վարագուրը բացին, ընտրութեան գործն աստուծոյ յանձնելով աղօթքի կեցան, եւ « ահա ապաւեն իմ » սաղմոսն ըսելէն վերջը Ս եկեղեցւոյ մէջ կարգաւ նստեցան :

Ոտքի վրայ ելաւ Յովհաննէս Արքեպիսկոպոսը, եւ երբ առաջին աղերսագիրը կարգաց՝ որ Դանիէլի եւ Նիքիթի անուանց վրայ էր մէջը « մնացած պարագաները հրաւիրակ Դաւիթ եպիսկոպոս

պոսէն կրնաք հասկնալ » դրուած ըլլալով նախ եւ առաջ անոր հարցուցին, որ եթէ խօսելիք մը ունի նոյն հանդիպին մէջ՝ խօսի : Դաւիթ նոյն ժամայն իր փափաքն յայտնելու նպատակաւ ատեալին մէջ՝ միաբանից գրածին հակառակը խօսելով ըսաւ, « Ես այդ բաղմալեղաւ միաբանից խօսքերէն բան մը չեմ հասկնար, ինչու որ խօսքերնին անհաստատ է, եւ սուրբ Աթոռն ալ անդրոյն մնացած է : Կաղաչեմ որ վայելուչն ինչ է նէ շուտով կատարելով՝ սուրբ Աթոռին օգնութեան հասնիք » :

Ասոր նման խօսեցաւ Գալուստ եպիսկոպոսն ալ, « Աթոռին մէջ եղող բոլոր միաբանք անխորձ եւ տղեւ մարդիկ ըլլալով օգտակարը մտածելու կարող չեն, ուստի Ազգին եւ Աթոռին օգտակարը դուք պիտի ընտրէք » : Այս կերպ խօսքերով երկուքն ալ այն սուրբ աստիճանին հասնելու փափաքնին յայտնեցին, բայց որովհետեւ միաբանք այերկաւքին համար ալ յանուանէ առաջուց զգուշացուցեր էին, ժողովականաց մէջէն մէկ աշուղեց պատճառ ըլլալ որ պէս զի վերջէն խղճահարութեան մէջ չմնայ :

Այն ատեն իշխանք ժողովականաց ալ զրուցեցին : Եզրա՛րք, հիմակու հիմայ թէ սուրբ Աթոռը եւ թէ դուրս դնուած եւ ճանչցուած Եպիսկոպոս

ներէն ուրիշ արժանաւոր մէկը չկայ, և որովհետեւ միաբանից բուն ուղածը Նիքիմ և Դանիէլ սրբազաններն են, մեք ձեր կողմանէ աղաչեցանք սրբազանին որ մեզ սրբ չթողու, եւ ինքն ալ հաճեցաւ: Արեայինք Նիքիմ սրբազանն ընտրել բայց զանազան պատճառներ կան զոր յիշել պէտք չէ: Կարելի էր նաեւ կեսարիոյ առաջնորդ Ստեփան եպիսկոպոսն ընտրել: Բայց իւր քաղաքացիք հիւանդոստ ըլլալը Դիկայեղէն զատ չեն ալ ուզեր որ առաջնորդն իրենցմէ հեռանայ: Բ Դուռն ալ երկու անգամ կը նէ՝ որ մեզ կատիպէ Աթուղիկոսի ընտրութիւնը գլուխ հանելու: Հիմայ՝ որ ընտրութիւնը մեր քաղաքի հասարակութեան յանձնուած է, պէտք կըլլայ որ դուք ալ ձեր կամքը յայտնէք:

Ժողովականք հասարակութեան կողմանէ իշխանաց առ Արքազանն եղած խնդրոյն ընդունուելուն շնորհակալութիւննին յայտնելով ուրիշն ընտրելը անոր կամայն յանձնեցին: այսու ամենայնիւ միաբաններէն ըլլալն աւելի յարմար կտեսնուի, ըսին: Այն ատեն իշխաններն ըսին Պատրիարքին. «Այս դործը թէ մեր և թէ միաբանից կողմանէ Սրբ. բազմութեանդ յանձնուած է, ուրեմն արժանաւորն ո՞վ է նէ յայտնէ: Թող դործը լիննայ, և տէրութեան հրամանն ալ տեղն երթայ:

— Պատրիարքը. Նիւթը դուք տուէք, ես զանիկայ ձեւի կըրերմ:

— Իշխանները. Նիկիմիդիոյ Բարթուղիմէոս արք եպիսկոպոսը՝ որ գիտնական մարդ եւ մեղի ալ մեծ է, եթէ կողմն անոր անուան վրայով պահպանին ըսէ:

— Հասարակութիւնը, Միաբաններէն ընտրելն աղէկ է, դուք ըսէն ուրիշ մարդ մի վնասէք:

— Իշխանները. Ներսէն դուք ըսէն

բսելով աղգին մէջ խտրութիւն մտցընելն ամօթ է, չէ՞ որ սրբազան հայրն ալ սուրբ Աթուին միաբաններէն է, բայց մեղի պատրիարք է: մէկ հոգի մ'ալ ասկից սուրբ Աթուին երթալով մէկ հոգի մէկ մարմին կըլլամք: Քրիստոս Հըրեան ու հեթանոսը միաւորել կըպատուիրէ մենք՝ որ Ս. լուսաւորիչ հօր զաւկընեն ենք, ի՞նչպէս մէջերնիս բաժանում գնելու պիտի համարձակինք: Ասկէց զատ տէրութեան հրամանն ալ կըստիպէ մինչեւ վաղուան օրն ընտրութեան դործը լիննուեն: Վերջապէս խօսքը Պատրիարքին դարձունելով ըսին. Հայր սուրբ. թէ որ կողմն Բարթուղիմէոսի անուան վրայ պահպանին ըսէ: Ոտքի վրայ ելաւ պատրիարքը, և պահպանին ըսելէն ետքը եկեղեցականաց և իշխանաց հետ Պատրարքարան դնայ: Դուռն եղող բազմութիւնը, «ընտրութիւնն եղած լիննում մի՛ կարծէք, մենք միաբաններէն կուզենք, դուքն չենք ուզեր և այլն» պօռալով կանչվաւելով յըրուեցաւ:

Բայց իշխանները ըսին, մենք Տէրութեան հրամանէն ստիպեալ ժողով ըրինք այսօր, և այն Ս. պաշտօնին սրժանի Բարթուղիմէոս եպիսկոպոսը տեսանք: որ առջի պէս օր երկնցունելով կառկածի առիթ չտանք: Սրբազնութիւնդ աղերսագիրը Բարթուղիմէոսի անուան վրայ զրկէ, թող մեր հնազանդութիւնն յայտնուի, ուզելու չուզելու պատառականը՝ թող ուրիշները տան: Այս սրտման համեմատ պատրիարքն ալ զրեց, ու միւս օրը որ ապրելի 13 էր, բարձրագոյն գուռը զրկեց:

Նոր բանն այս ձեւը մտաւ Դաւիթ եպիսկոպոսը տեսնելով՝ որ իւր զաւանի խորհուրդը չյաջողիր, զիշերօք Գալուստ եպիսկոպոսին օննեւակն երթալով ըսաւ. «Սուրբ Աթուին բազմախառ ծերունի

դու ես, հիմա կը վայելէ՞ որ ձեր Հայ-
րութիւնը մէկդի թողլով ուրիշ օտարա-
կան մը ընտրեն. « Ասոնց նման խօսքե-
րով ծերունւոյն վրէժխնդրութեան ոգին
արթնցուց. վասն զի գիտե՞ր որ աս ալ
իրպէս Կաթողիկոս կամ Պատրիարք ըլ-
լալու փափաքով նուիրակութեան գործը
կիսկատար թողած Նիկիոմիդեայէն Պօլիս
եկած էր. Խաբուեցաւ Գալուստ, և
Բարթողիմէոսը շուքս ընտրուն միաբանե-
լով, միւս առտուն ատենան ելաւ քարո-
ղի. « աս խօսքը բնաբան գնեցով թէ « Եր-
բայեցիք իցեն, և ես. զանազ Երբա-
համու՞ իցեն, և ես. և այն » փոխանակ
դուրսէն ընտրուելուն պատճառ միաբա-
նից գրութիւնները դնելու, բոլոր յան-
ցանքը իշխանաց, Պատրիարքին, և բը-
նաւ բանի տեղեկութիւն չունեցող ան-
մեղ Բարթողիմէոս Եպիսկոպոսին վրայ
ձգեց. Ասով ալ գոհ չըլլալով՝ ընտրո-
ղաց և ընտրելոյն վրայ անէծք և նշովք
կարգալով ամենուն սիրտն ալ վիրաւորեց.
Իշխանները լսելով ըսին. « մենք ի՞նչ
պարագա ունիմք պարագայ տեղն ասոնց
ծանրութիւնը քաշելու. մերազգակա-
նաց համար պահեցանք այն իշխանու-
թիւնը, որո՞ւ այդ նուիրակը գիրենք չկա-
մեցող միաբան եղբայրնին թողլով, ժո-
ղովրդեան առջև եկեղեցւոյ մէջ ալ մեզ
յայտնի բանագրեց. Ուստի պատրիար-
քարանի գրան գործակալը կանչելով ը-
սին, « Գնա՛ մեր կողմանէ Սրբազանին
սուրբ աջն համբուրէ՛ ու ըսէ. Այդ ե-
պիսկոպոսը չընտրելուս պատճառ. չէ՞
որ միաբանից գրութիւններն էին. և ե-
թէ ուրիշն ընտրուցաւ. չէ՞ որ այն ալ իւր
արագնութեան համութեամբն եղաւ.
տնանկ է, հիմա Գալուստ նուիրակն ի՞նչ
իրաւամբ մեզ կրթանագրէ. Արդ՝ Սըր-
բազանը թէ որ զմեզ իրեն հարազատ որ-
դի կճանչնայ. կիսնդրեմք՝ որ այսօր գրէ
Բ. Դուռը, և այն մարդը շուտով Պօլի-

սէն հանէ.

Պատրիարքը թէպէտ մտքովն՝ իրա-
ւունք կուտար իշխանաց ներանալուն
բայց կշանար որ անոնց սիրտը շահելով
անուշութեամբ դուրս հանէ նուիրակը,
եւ ոչ թէ թագաւորական հրովարտակաւ,
ուստի անոր պատիւն ալ պահել ուղեւով
Դուռը տուած գրոյն մէջ բնաւ յանցանք
չհշանակեց. այլ միայն լանդրեց որ Գա-
լուստ՝ իր կիսատ թողած նուիրակու-
թեան գործն աւարտելու համար Նի-
կիոմիդիայի մօտն ելող Արմաշու սուրբ
Աստուածածնի վանքը զրկուի՝ որ այն
կողմերու նուիրակութիւնն ալ լմնցունէ.

Բայց Գալուստ իւր յանցանքին ծան-
րութիւնը խմանալով՝ արտորաց Օրթոյ
դիւզ տարապխանացի Մինաս աղային
սուներ փոխաւ, և անոր միջնորդութեամբ
Ռուսաց Գեոպանին բանակատար զրիժ-
յի աղայեկովեան եաղըճի Գեորգը զը-
տաւ, և անոր ձեռօք բանի մը օր Պէյ-
լէր պէյի Յակար խալիֆային տունը պո-
հուրտեցաւ.

Բարթողիմէոս եպիսկոպոսը որ ոչ
զինքը կանչելուն պատճառը գիտեր, և
ոչ ալ Պօլսոյ մէջ եղած անցքերու տե-
ղեկութիւն ունէր, այն շարքով օրը որ էր
ապրիլի 24, Պօլիս Խուսիպարուի նաւա-
հանդիսան հասաւ. ուր ծանօթ մար-
դիկ պանուելով սենեակ մը մտուցին, և
գալը գնացին Պատրիարքին իմացուցին.
Այն ալ Կիւմիւշխանեցի Մանուէլ վար-
դապետին՝ հրաման ըրաւ, որ երթայ
Նորին Սրբազնութիւնը Խուսիպար Ս-
խաչի եկեղեցին տանի, մինչեւ որ աղի-
տաց խռովութիւնները դադարին. Բար-
թողիմէոս զինքը կանչելուն պատճառն
խնացածուն պէս՝ այն ծանր պաշտաման
եւ հոգեւոր լծոյն զինքն անբաւական

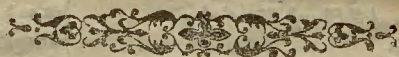
* Այս Պատմութիւնը՝ զրոյն է.

ցցներով հրաժարեցաւ։ Թէ որ ըստ իմ յանձնառու ըլլալս Ս. Պատրիարքին եւ Ամիրայից ծանր գալով զիս աքսորել եւ կամ ուրիշ կերպով զիս պատժել ուզեն, յօժարութեամբ պատրաստ եմ տանելու բայց թէ վրաս գլխով նորէն իմ վիճակս զրկեն մեծապէս շնորհակալ կըլլամ։ Ահա այսպէս Դաւիթ Էպիսկոպոսին խորամանկութեամբ և Գալուստ եպիսկոպոսին անմտութեամբ Տէրութեան հրամանը նորէն եամնաց։ Դաւիթ խորամանկ ըլլալով միշտ խորհրդակնանաց վճռոյն և որոշման հա-

ւանութիւն ցոյց տալով կասկածի տեղիք չէր տար բայց միշտ հակառակը կխորհէր և կգործէր, ինչպէս վերջէն Գալուստ նուիրակի գրովն ալ յայտնի եղաւ*։

Շարունակելի։

* Դաւիթ խորհրդակութեամբ Աթոռն յատակելուն համա բյանդիմանական թուղթ մ'էր այս զոր Գալուստ յոմին 1802 . եւ սեպտեմբեր 30 . զրոծ էր Դաւթի Անդրիանապոլիսէն . որուն ատորադրած էր յիսուն եւ երեք անձանց հետ նաեւ տեղւոյն Առաջնորդ Տ. Սիւքայել Ս. անուպոսն ալ։



1862 Փրկական թուին սկիզբները Արեւմտեայ վիճակին Օվաճըք գիւղը կատաղի հրդեհ մը պատահելով, բոլոր գիւղի տուներուն մէկ երրորդ մասը հըրոյ հարակ եղաւ նորակարաց դպրոցն 'ի միասին։ Պօլսոյ Աղգայնոց լեւելի լինելով այս աղետալի դիպուածն 'ի գութ շարժելով, ժամանակին խառն ժողովը փութաց խղճալեաց ձեռնտուութեան համար Մայրաքաղաքին իւրաքանչիւր թաղերէն նպաստից հանգանակութիւն մ'ընել մանաւանդ դպրոցին վերստին կառուցման համար, որ այժմ առաջինէն աւելի ընդարձակ կերպիւ շինուած ըլլալով Աղգին գլխութեան հաւաքած եւ մեր ձեռքը հասած նպաստից ցուցակը եւ դպրոցին եւ քանի մը խղճալեաց խրճիթաձև բնակարանաց շինութեանց ծախսոյ եւ նոյն միջոցին հրդեհին պատճառաւ եղած այլ եւ այլ ծախսոյ որքանութիւնը հրատարակութեամբ Յուսոյ ամսագրիս միջոցաւ լրութեան ազգիս ներկայացուինել 'ի միամտութիւն ամենեցուն հարկ համարեցաւ։

ՆՊԱՍՏԻ ԲԱՐԵՊԱՇԵՏՅՈՒՆՅՈՒՆ

Ղուրուշ։

- 2480 Մայր եկեղեցին
- 1500 Ս. Կարապետի եկեղեցին Իւսկիււտարի
- 872 Ս. Ստեփանոսի եկեղեցին Խաղիւղի
- 780 Ս. Աստուածածին եկեղեցին Պէշիկթաշի
- 471 Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցին Ղալաթիոյ
- 290 Ս. Յարութիւն եկեղեցին Խուսիսափուլի մօտը
- 274 Ս. Նիկողայոսի եկեղեցին Թօփդափուի
- 240 Ս. Յօհան Ոսկերքանի եկեղեցին Ղարակէօմրիկի
- 250 Ս. Քաղէոս եւ Բարթոլոմէոս առաքելաց եկեղեցին Յէնիխափուի

6854 Գումար Պօլսոյ նպաստից
1992 Թղթադրամի վնաս

4862

200 Դարձեալ Պէշիկթաշ մաքուր դրամ

1320 Դարձեալ Խառգիւղ մաքուր դրամ

931 Ս. Հրեշտակապետ եկեղեցին Պալատու

7313

1000 Մեծապատիւ Մերիճան ամիրայ Փ. Երեւան

1000 « Սիմոնիկ պէյ Մաքսուտեան

1000 « Կարապետ աղա Թօխաթլուեան Զարպանեցի

1000 « Սիմոնիկ աղա Նորատուհեան

500 « Մ. Սարգիս աղա Համամճի պաշի

1000 « Մ. Նշան աղա

1000 « Մ. Յարութիւն աղա Փափազեան } Ատոնք լուսահոգի Օտեան

1000 « Ղաթիպ աղա Պալլնաղրեան } Պողոս աղայի ձեռամբ գրը-

200 « Սարգիս Էֆէնտի Հաճըեան } ուած եւ յետոյ իւր փեսայ

300 Բարեպաշտն անձ մը } եղբորմահան Մեծ. Աւետիս

250 Բարեպաշտն անձ մը } աղայի ձեռամբ յանձնուած

50 Բարեպաշտն անձ մը } են :

1200 Մեծ. Լուսահոգի Օտեան Պողոս աղայի կտակն }

1162 Պօլսոյ քանի մը եկեղեցիներէն թապախով հաւքած

17975

ՆՊԱՍՏ ՆԻԿՈՄԻԴԻՈՅ ՎԻՃՎԵՆ ՀԱՒՔԱՄ

7369 Բազար գիւղի եւ Եալովայի գիւղօրէից ձեռամբ Պողոս վարդապետին հաւքեալ

796 Ս. Հրեշտակապետ } Ատաբաղարու

724 Ս. Կարապետ }

367 Եալախտերէէն ձեռամբ Սերովլէ վարդապետի

940 Զէնկիլէր եւ Սէօլէօղ գիւղերէն որոնք 200 ղուրուշի վրայ դրոյմէ տալով մաքուրը դրուեցաւ աստ

1303 Կէլէնի Միջագիւղէն, Ղուրուպէլէնէն եւ Ատաբաղարու Ս. Լուսաւորիէն եղած նպաստուց գումարն Մ. Մկրտիչ աղային ձեռքը հասած ըլլալով Թղթադրամին վնասը եւ Գիւղին համար իրեն ձեռքը եղած ծախքերը հանելէն ետքը մնացած եւ վանաց փոխանորդ Հայրսուրբին յանձնուածը :

11499

17975 Պօլսէն հաւաքուած նպաստից դումարն :

29474

ԲՈՒՈՐ ԾԱԽՔՆԵՐՈՒՆ ԲՈՎԱՆԳԱՊՈԹԻՒՆԸ

- 33 000 Տեւրկէր ուստաԳէորգին շէնութեան համար :
- 4364 Զիլինկիրեան Յակոբ վարդապետի ձեռամբ եղած այլ եւ այլ ծախք 'ի գիւղն
- 2410 Պօլխէն հետշհետէ Օվաճըդ զրկուած քանի մը անձանց համար եղած ծախքը :
- 2748 Նոյն գիւղացի ձրագուկեան կարապետ տղային Պօլխ մնալուն 13 ամսա-
կան ծախքը :
- 800 Իզմիտցի Խաւէզեան Մ. Յովհաննէս աղայի գիւղին վրայ ունեցած առնելիքը
վճարուեցաւ :
- 9000 Իզմիտցի Տէրտէրեան Մ. Յովհաննէս աղայի առնելիքը վճարուեցաւ :
- 1200 Վերոյգրեալ ուստա Գէորգի տրուած ստակին համար նեղը մնալով, մէկ մա-
սը տոկոսով առնուիլ հարկ ըլլալուն համար տրուած տոկոս :
- 4449 Իզմիտցի պախալ Մ. Յակոբ Յ. Խաղէզեանի վանքին տնտեսին ձեռամբ գիւ-
ղէն երթեալաց համար եղած ծախսեց գումարը :
-
- 36608
- 29474 Վերոյգրեալ նպատակի գումարն ելլելով
-
- 27434 Մնացեալ բաց պարտքը :

Մ Ա Ն Ր Ա Վ Է Պ Ք

ԶԻՔ ԼԱՌՈՒԹԻՒՆ ԱՌԱՆՅ ԿՐԾՆԻ

Միայն կրօնքը կրնայ մեզ մեր պար-
տուցը մէջ պահել :

Մեծին Կոտանդ իմաստի հօրը Կոս-
տանդի մտածմունքն էր այս . որն որ եր-
բոր ուզեց իւր քովը եղողներուն
մէկ քանիին հաւատարմութիւնը փոր-
ձել Պաշտօնին մէջ եղած իւր քրիստո-
նեայ Պաշտօնականները բոլորն ալ իւր
առջիւ բերել տուաւ , և մեծամեծ
պարգևներ խոստացաւ իր կուսքերուն
խառնի մատուցանողներուն . մէկ քանի-
ները հրամանին հնազանդեցան . Կոս-
տանդ ալ շուտ մը զանոնք սպաննեց՝ ը-
սելով , իւր Աստուծոյ հաւատարիմ չե-

ղողը ի՞նչպէս թագաւորին հաւատարիմ
պիտի մնայ :

ԱՇԽԱՐՀԱՔԱԼԻ ՄԸ ԻՄԱՍՏՈՒՆ ԳՈՐԾԸ

Անուանի Աշխարհակալին մէկը՝ ու-
րուն հռովմէական ծերակոյտը յաղթական
մը պատրաստած էր , իւր արձանը կանգ-
նել տուաւ՝ չէթէ ոսկիէ կամ արծաթէ ,
կամ պղինձէ , ինչպէս ըրած էին ուրիշ
յաղթողներ իրմէ առաջ . այլ միմէ .
Կանգնեց արձանը հրապարակին մէջ տե-
ղը և չորս բոլորը ջահեր վառել տուաւ .
որոնց ջերմութիւնը քիչ քիչ հալեցուցին
միմէ արձանը : Ասով ուզեց ցցնել թէ
աշխարհիս մեծութիւնները առջի բերա-

տակաւ ինչ կը վայելին , քայց ինքիւրեն չուտ մ' ալ կաղօտանան Այս մեծանձն թագաւորը թերեւս լսած էր մարգարէ թագաւորին այս խօսքը « որպէս մամ զի հալի . եւ սպառեցին . անկաւ հուր ե ոչ տեղին զարեւ » :

ԱՋՆԻԻ ԴԱՍԻԱՐԱԿ ՄԸ ԱՆՈՒՆ ԴԱՆՁ

Թէ որ մորթութիւնները և անկարգ սովորութիւնները տղոյմէն հեռացնելու , անոնց առաջին քայլը առաքինութեան և ճշմարտութեան ճամբուն մէջ ուղղելու . զանոնք իրենց հասակին պատշաճ միջոց ներով պահելու համար , իրենց օրօրոյցէն դատարարակուէին . տարտիւտութիւն , պիտի ըլլար թէ անկարգութիւններն ու մալութիւններն ուսկից ծնունդ կառնուն :

Անտարակոյս մարդս իւր մանկութեան ատեն ամէն առաջի տպաւորութեանց ենթակայ է . որն որ եթէ դէշ ձեռքի մէջ իյնայ , անմիջապէս առաքինութեան գեղեցիկ յարմարութիւնը քիչ քիչ կը սկսի փոխուիլ ցամաքի ապականիլ և առաքինութիւն գործելու բնական աշխոյժը չարութիւն գործելու հիմադրիլ :

Ընդ հակառակն եթէ քառնաճիւղայն պիտի դատարարակուէր , որ տղոյքն հոգին ճշմարտութեան ընդունակ ընել , և սիրտը առաքինութեան վարժանքի զիտ նան՝ այն տառն ի բնութենէր նդունած ները կհաստատուին կկատարեալորդին մեծամեծ քաներու յարմարութիւն կունենայ . եւ բնականաբար աւելի բարութեան հակամետ կըլլայ՝ քան չարին :

Թէոդոս կայսրը համոզուած էր բարի դատարարակութեան մ' օգուտնեւուն վրայ , անոր համար զանց չբրաւ իւր տղան դատարարակել տալու պէտքը . Հռովմայէջ ազնուական գերդաստանէ մը սերեալ ընախը դատարարակ մը դառաւ . այն էր Սուրբ Արսէնիոս , որ տեղեւոյ

էր Յունական , և Իտալական դպրութեանց : Անոր ձեռքը տալով իւր տղան Արկադիոսը — եւ կուզեմ ըսաւ . որ այսուհետեւ դուք ըլլաք այս տղին հայրը ինձմէ աւելի : Դատարարակին արժանեաց համեմատ ալ լաւ յառաջագիմութիւն տեսնուեցաւ :

Արկադիոս օր մը մեծ յանցանք մ'ըրաւ . Արսէնիոս խորհեցաւ թէ պէտք է խառն պատժել , որպէս զի այս պատուհասը մեծ տպաւորութիւն մ'ընէ մտքին վրայ : Արքայորդին արդար պատիժը կրել չուզեց . և վրեժ խնդրելու համար , իւր անձնապահ պաշտօնեայնէրէն մեկուն յանձնեց՝ որ Արսէնիոսը կորսնցունէ , ինչ վարձքով ալ որ ըլլայ : Պաշտօնեայն որդի յարգէր զԱրսէնիոսը յայտնեց անոր՝ արքայորդւոյն չար խորհուրդը :

Երանելին չգիտնալով թէ քաշուիլ կամ ուրիշ ճամբայ մը բռնել պէտք է , երիտասարդ իշխանին բարկութենէն ազատ մնալու համար , աղօթքի կեցաւ և կարգացաւ առ Աստուած — Ո՛վ տէր սորվեցուն' ինձի ինչ որ պէտք է ընել . լըսեց՝ ձայն մը՝ որ կըսէր իրեն . — Արսէնիոս , փախի՛ր մարդիկներէն , և զքեզ կապրեցունես :

Այս խորհուրդը կատարելու համար Արսէնիոսը քանդակայէն նաւ նստաւ՝ անցաւ Աթէնքի անապատը , ուր մինակ կանգընէր կեանքը :

Թէոդոս ինքնակալը Արսէնիոսին քաշուելուն վրայ վշտացած ամէն կողիներուն և ամէն անապատներուն մէջ փնտռել տուաւ , քայց անօգուտ :

Թէոդոսի մեռնելէն վերջը Արկադիոս տղան Արսէնիոսին տեղն իմանալով , զիւր մը գրեց անոր՝ որուն մէջ կխոստովանէր իւր ամէն չար գիտաւորութիւնները՝ որ անոր դէմ ունէր , անկից ներումն կխնդրէր , և զինքը անոր աղօթից կյանքներ , նոյն թղթին մէջ կը

սէր՝ թէ կուզէ Յդիպոտոսի ամէն հարկը իրեն յանձնել՝ աղքատներու, և մեծ նաստաններու բաժնեկու համար:

Արտէնիոս՝ որ կլավնար զինքը աշխարհի յայտնող բաներէն, չուզեց բնաւ դրել Արկադիոսին: Բայց այս միայն ըստ թէ՝ Աստուած կներէ մեր ամէն մեղքերը: Բայց այն արծաթին համար՝ որ դուք ինձի յանձնել կուզէք, բաժնեկու կարող չեմ բնաւ: Երազեալ արդէն ես մեռած եմ:

Երիտասարդ մը բարի դաստիարակութեան օգուտներուն դէմ յանցանք ըրած ատեն բնաւ անով իր դաստիարակութեան ժամանակն անցուցած չլլար, անոր հոգւոյն մէջ ձգուած առաքինութեան սերմերը կածին և կըօրանան, որչափ հասակը լեցուի:

Տարիքն առած ժամանակն ալ իւր դաստիարակին նկարագիրն իրեն կներկայանայ այն հանդամանքով զոր երիտասարդութեան աշխոյժը կարգիւյր նշմարել: Դաստիարակն յիշած ատեն՝ անոր գաղափարը՝ որ երբեմն հրէշ կը թուէր իրը և բարերար դաստիարակին մը իրական անձնաւորութիւնը պիտի տեսնէ, դաստիարակին մը որ իւր երջանկութեան և բարեկուտութեան կաշխատի:

Յանդիմանութիւնները տակաւ առ տակաւ զգալի կըլլան, և անսխալագէտ իւր վարուց կշտամբանքներ պիտի արտադրին, այն ուռածներէն՝ որոնք արդէն իւր մտաց մէջ տոգորուած էին:

Խեղճմասնքը քանի որ խղճուած չէ բնաւ բան մը անյուսալի չէ: Եթ որ դէշ ըրի կրնէ, շատ չուշանար աղեկութիւն ընեմ ալ կրնէ:

Արդ դաստիարակութիւն մը մոլեկան եղած է, չիմուած չի մտկին խախտուէ:

Մարութեան ոնրմերը պատահեալ մը սիրտը ցտնուածուն պէս, բոտ որում բարի կըթուին իրեն, որչափ ուղղուելու

չանք ընէ, այնչափ անուղղայ կմընայ:

ՄԵԿ ԶԴԱՅԱՐԱՆԱՅ ՊԱՍՏՈՒԹԻՒՆԸ
ՄԻՒՍԻՆ ՈՒԺԸ ԿԵՎԵԼՑՆԷ

Մարդրիտ անուն կին մը աչքին տեսութիւնը կորսնցուց, բայց շօշափողական զգայարանքն այն աստիճան կատարելութեան հասաւ՝ որ բոլորովին տեսողականին տեղը կրունէր: Մատին ծայրը թեթեւ կերպով գիրերուն դայցունելով և տողերուն վրայէն սահեցունելով որ և իցէ գիրք կկարդար: Բժիշկը գրքին խօսքերը բարձր ձայնով արտաբերելը լսելով, կասկածի դնաց, դէրքը փոխեց, կնկան երեսը հաստ լաթով մը ծածկեց: Ժօտն եղող մարդիկն ալ հեռացուց, բայց կոյրը գարձեալ մատը գրերուն և տողերուն վրայէն սահեցունելով անսխալ կարգաց սատարներութեամբ որ՝ առջի պէս շուտ չեղաւ կարդալը:

Այս կինը կերպասներուն վրայ գտնուած իւղի արատներն ալ կիմանար և զանազան դոյններն ալ կորոշէր: Երոնք որչափ կենդանի ըլլային՝ այնչափ ալ շուտ կճանչնար: Այս կենդանի դունոց շօշափումը կըսէր, ինձի անուշիկ ըզգացում մը կուտան, զոր բոլոր մարմինս կըզգայ, և մասներս կըմաման: Բայց սեղ մասներուս դող կըպտտնաւ: Մինչի կամ ապակիի տակ եղած գոյները գիւրութեամբ կորոշէր, և մատը ձեռք գծերուն վրայ կրնար պարտցունել: Թէ որ բերնին, ըթին, և դոյնին մէջ տեղը մարմին մը դրուէր, դժուար կճանչնար: Երպէս թէ շնչաւութիւնն ու հոտաւութիւնը այն նոր կարողութեան երկու դօրաւոր անցքերն ըլլային: Բոլոր զինք տեսնելու եկողներն իրենց քաղելու և շունչ առնելու կերպէն՝ և երթալու ատեն ձեռք մնաս բարով քսելին կիմանար տակ ձեռք շարժելէ առաջ եկած օգոյ ճնշումէն: Թէ որ ցարտէն

մատ կազմէր, կարողութիւնը կը կորսնցնէր, բայց տաքնալով տեղը կուգար. Սեղանատախտակի մը վրայ երկու շիշ դրուեցաւ, մէկը ջրով միւսը գինւոյ ոգիով. կինը մէկ անգամ մատովն երկուքին ալ դպածուն պէս ըսաւ, երկուքն ալ լեցուն գոյն չունող հեղանիւթ էն. բայց մեկուն մէջինը բարկ և զօրաւոր հեղուկ մը ըլլալու է, ինչու որ մասին ծայրը ջերմութիւն զգաց. Մատը միայն ժամացուցին ապակիին վրայէն պտտցունելով ժամն ու վայրկեանն ալ կորոշէր:



ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ԲՈՒՐԳԻ ՄԸ ՎՐԱՅ ՆՇԱՆԱԳԻՒՆԵՐՈՎ

ՍԱ ԳՐՈՒԱԾ Է

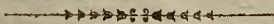
— Աստուած մէկ է, և անօգուտ բան չընէր. մարդս անոր երկրպագութիւն պիտի ընէ. ու հնազանդի:

— Պարկեշտ եւ քաղաքավար մարդոց հետ սոտէպտեսութիւն ըրէ. առաքինութիւնը ու քաղաքավարութիւնը աւելի օրինակաւ կրնամք սովորիլ քան կանոնով:

— Չարագործ եւ անխելք մարդոց ընկերութենէն հեռի կեցիր. անխելքը միշտ չար կգործէ, չարագործը միայն երբոր ուզէ:

— Պարապ տեղը բնաւ գործ մը կամ շարժմունք մի՛ ընէր. որ այլոց զգացմանց իրաւանց եւ հաճոյից փնտէ:

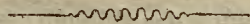
— Օգտակար կանոն մի միայն առգալութիւնն ու բանավարութիւնը կանոն բռնէին է:



ՀՐԱՄԱՅԵՑԱՔ ՏՊԱԳՐԵԼ

ԶՈՒԱՐՃԱԼԻ

Կրամն Կոմսը՝ առաջին անգամ իւր պալատն եկող Բրիտանացի ազնուական մը ծաղրել ուզելով հարցուց թէ — ինչ ըսել է Բարապօլ* Ծարիպօլ** , և Օպօլ*** : Բրիտանացին առանց չիտթելու յանկարծ պատասխանեց, Փարապօլը՝ չհասկցածնիդ է, Ծարիպօլը՝ ըսածնիդ՝ և Օպօլը՝ արժէքնիդ:



Ա Զ Դ

Աւետարեւրին մէջ Յուսոյ անցեալ թուով իւր հրատարակած մէկ նամակին գէմ մեր կողմանէ եղած դիտողութեան պատասխանը՝ մեր ամսագրոյն ապագալրութեան աւարտելու կետերուն ձեռքերնիս հասնելով՝ պատասխանը յաջորդ թուոյն ձգուեցաւ:



ՀԱՆՆԵԼՈՒԿ

Զի՞նչ հարցուածոյս պատասխան, Ո՞ր այն իցէ՝ զոր աստուած ամենատեսն ոչ տեսանէ եւ թագաւորք թէ մեծագանձ դուն ուրեք. Նակ ես և գու միշտ յանդիման տեսանեմք:

*Առակաբանութիւն:

**Բաշտոյանք:

***Դանկ, խերէւեշ:

ՄՏՏՓԱՆՈՍ ԱՐԺԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՆԻԿՈՄԻԴԵՆՍ

Յայտարարութիւն	3
Նուէր առ Ս. Առաջնորդն	6
Մեր օտարադիրութեան պատճառները, եւ թէ ազգասէր ըլլալու համար ի՞նչ ընելու է	7
Տապանադիր նախնւոյն մերոյ Հայկոց	13
Առակ. Կապիկ	14
Արաբացի պատմութիւն	15
Աշխարհիս մէջ երջանկութիւն ուր փնտռելու է	17
Առողջութիւն	20
Մանրավէպ	23
Զուարճալի	24
Նուէր առ Ս. Պատրիարքն	25
Ի՞նչ կերպով ուսմունքը սիրելի ընելու է տղայոց	27
Երեսներորդ իններորդ տարեդարձ փոխման առ Աստուած Տ. Պօղոսի Արքեպիսկոպոսի	31
Սրճանադիր Նորին	33
Ս. Երուսաղեմի Պատրիարքութեան ինքիւրը	34
Վարձատրութիւն	35
Մայրական սէր	36
Մարդկանց զանազան կլիմաներու տակ առած անուններ	37
Վազրի որսորդութիւն ձովայի մէջ	38
Առակ. Տնկոց թաղաւոր ընտրելն	39
Լուղովիկոս Կորնարոս	41
Նապաստակաց խօսակցութիւն	43
Մանրավէպ	47
Զուարճալի եւ բառեղծուած	48
Հարկաւորութիւն բարւոք դաստիարակութեան մանկանց	49
Ս.Մինէն կարեւոր ուսմունքը ի՞նչ է	52
Տեղութիւն իմաստասիրական 'ի վերայ քաղաքական կառավարութեան (Շար.) 53-79-102-130	147-178-202-220-246-275
	60
Դիւցազն Հայոց Վահագն	61
Հնդկաստանցւոց սովորութիւնները ամուսնութեան եւ յուղարկաւորութեան ատեն	63-85-136
Պատմութիւն. Տղայ գողցող կնիկ մը	66
Աբապ եւ իւր ձին	67
Ընտանեկան կառավարութիւն	71
Զուարճալի եւ լուծումն բառեղծուածս	73
Փրէնք	74
Հայ պանդուխտան յիւս կոյս աշնան	84
Առակ. Որթ եւ Մորենի	88
Առանին ընկերութիւն	91
Բղձութիւն եւ գուշակութիւն	98
Հանելուկ	96
Դերեզմանք կամ ժարդկութեան վերջին վախճանը	97-127-145
Կանոնք Նշանադրութեան եւ Հարսանեաց Պարտիզակի	107
Առակ Ուղտ եւ Աւանակ	111
Օծութիւն Եկեղեցւոյ յԱտաբաղար	112

Մրմունջք պանդխտին 'ի մուտս ձմերան	146
Մանրավէպ	149
Խորթնաբանութիւն եւ լուծում հանելուկի	120
Յաւիտենականութիւն	121
Իդձ 'ի մուտս նոր տարւոյ	123
Ի մուտս նորոյ տարւոյ	125
Առակ . Խող եւ Կաղնի ծառք	135
Մանրավէպք	140
Դիւրահաւանութեան վնասք	142
Նորատիպ Մատեան Հանելուկ եւ Լուծում	144
Հնախօսական Պարսից հին կրօնքին վրայ	152-182-230
Քանի մը կենդանեաց ընկերութիւնք	157
Տպագրութեան օրէնք	162-185-213
Առակ . Էշ եւ իւր աշակերտը	164
Մեծ Արեւելքի մէջ Ֆրանսիացիներուն մէկ միջոցութիւնք	166
Նորատիպ մատեան . Սկզբունք Տրամաբանութեան եւ Լուծում Հանելուկի	168
Ի նահապետութիւն Ս. Վարդանանց	169
Երգք	175
Առակ . Արծիւ Յին եւ Բաղէ	187
Մանրավէպք	189
Հանելուկ	192
Յառաջադիմութիւն	193
Ինահապետութիւն Ս. Ղեւոնդեանց	196
Կեանք մարդոց եւ ունայնութիւնք աշխարհի	203-227-231
Հայ պանդխտի խօսք ընդ կռուին	209
Դարուն	212
Յառաջադիմութեան սէրը	215
Ատաբաղարի մէջ Բողոքական ընտանեաց մը վերադարձը	216
Լուսաւորութիւն	217
Նուագ պանդխտին	228
Առակ . Արծույ Թագունին	236
Հարցաքննութիւն Սանուհեաց Ս. Գայիանեանց Վարժաբանին Նիկովիդիոյ	238
Զուարճալի	240
Հինգերորդ Տարեդարձ Աղգային Սահմանադրութեան	241
Յաղթանակ Տրդատայ ընդդէմ Մասանեանց	243
Պատմութիւն եղելութեանց ընդ մէջ Կաթողիկոսացն Դանիէլի եւ Դաւթի (Շար.)	254-262
Առակ . Իշոյն դժգոհութիւնք	259
Բողոքոյ մը դէմ մէկ քանի դիտողութիւն	260
Մանրավէպք	263
Զուարճալիք Հանելուկ եւ Լուծում	264
Աշխատութիւն	265
Կուսութիւն	278
Բաժակ մահու Մեծին Ներսիսի	280
Հայուհեցուցակ Օվաճըխի	285
Մանրավէպք	287
Զուարճալիք եւ Հանելուկ	290

Բարձրագիւմէս վ.
Գարեգին վ. Թաթարեան
Կարապետ վ. Պատրիարքական գլխ.
Մկրտիչ վ. Խրիմեան
Յակոբ վ. Գաւազանակիր
Սիմէոն վ. Սէֆէրեան
Ստեփան վ.
Տ. Յակոբ Քաջանայ Իւսկիւտաբցի
Տ. Փրկարարս Քաջանայ Սամաթիայի
Անճն. Սանուշ Ընկ.
Աստիկ Երրինեան
Արշակ Յակոբեան
Բարսեղի Պէյ Բրթիկեան
Մ. Բաւնիկ Սէֆէրեան
Գեորգ Ամիրայ Փափաղեան
Գեորգ Յակոբեան
Գեորգ Պէյ Երամեան
Գրիգոր Սէֆաթեան
Կարապետ Ամիրայ Պալեան
Կարապետ Իւսկիւտեան
Կարապետ Յ. Փանոսեան
Կարապետ Ի. Տաղէսեան
Համբարձում Արամեան
Հայրապետ Յովհաննիսեան
Ղազար Գալէնաթեան
Հանիկ Արամեան
Մանիրապետ Եալճի
Մանուկ Պարոնեան
Մամբէկ Պէյիկեան
Մարտիրոս Թովմաճանեան
Միշնան Թաշնապալեան
Մ. Սիլվա Լիպսեի Ռօդ.
Միքայիլ Յակոբեան
Մկրտիչ Նիկամեան
Մկրտիչ Մէլգուրեան
Մկրտիչ Սոմեան
Յակոբ Յովհաննիսեան
Մ. Յակոբ Ենթիսեան
Յակոբ Միքայիլեան
Յարութիւն Եփէնաթի Սարրաթեան
Յարութիւն Լաւր. Ս. Հրէշ Եկեղեցւոյ
Մ. Յարութիւն Յովհաննիսեան
Յարութիւն Սրբաճեան
Յովսէփ Գեղեթեան
Յովհաննիս Ինճիկեան
Յովհաննիս Երթեանց
Յովհաննիս Պալքաճեան
Յովհաննիս Եփէնաթի Հովսեփեան
Յովհաննիս Մարգարեան
Յովհաննիս Յակոբով
Յովհաննիս Պէյ Տառեան
Յովհաննիս Տերպիկեան
Յովհաննիս Վարժապետ Պրուսապի
Յովսէփ Փաշայ Վարդանեան
Յովսէփ Գափաթեան
Պօղոս Երզնկեան
Ռաթէկա Պէյիկեան
Սահակ Փէշտիմաճեան «2 օր»
Սանուշ Ընկ. Մայր Դպրոցին
Սարգիս Պէյ Կ. Պալեան
Սարգիս Մոմեան
Սեպուշ Սրմաթեան
Սիմոն Գարամաճեան
Սիմոն Պէյ Պ. Տառեան
Սուրեն Ա.
Ստեփան Ամիրադով
Ստեփան Արթիմով
Ստեփան Փափաղեան
Վարդեթեա Միտրեան
Փէթրոս Ալեանապեան
Քրիստոստօր Ղազարոսեան

Ղ Ը Ն Ճ Ը Լ Ա Ր

Տ. Յովհաննիս Մ. Կարապետեան
Տ. Սարգիս Սարգսեան
Տ. Կարապետ Տ. Կարապետեան
Մ. Գրիգոր Գաւազան
Գրիգոր Միքայիլեան
Թաշնապալ Երզնկեան
Կարապետ Գրիգորեան
Մանուկ Թրքերեան
Մ. Մկրտիչ Արամեան
Մ. Յակոբ Վարդանեան
Յակոբ Մարտեան
Յարութիւն Տէրաթեան
Պետրոս Գրիգորեան
Պօղոս Մէմրեան
Պօղոս Էմմերեան

Ղ Ո Ւ Ր Տ Պ Ե Լ Է Ն Կ

Ազարիա Լաֆեան
Մ. Անանիա Վափառեան
Նիկոլ Կախաբեան
Նիկա Չափառեան
Մ. Թադէոս Իսրայելեան
Թաթէկա Տեստիմեան
Կարապետ Երզնկեան
Մ. Մանուկ Փէրաճեան
Միտա Սէֆէրեան
Մկրտիչ Պետիկեան
Մ. Յակոբ Փէրաճեան
Մ. Յակոբ Քէլէշեան
Յակոբ Թերեան
Մ. Յակոբ Վէլէկեան
Մ. Յարութիւն Քէլէշեան
Յովհաննիս Պօլեան
Մ. Պատուական տէրաթեան
Պետրոս Կապուտիկեան
Մ. Պօղոս Սէֆէրեան
Մ. Պօղոս արայտարեան
Մ. Սիւրբե Պետիկեան

Մ Ա Ն Ի Ս Ա

Յակոբ Յ. Փափաղեան
Յովհաննիս Վարժապետ Կարապետեան
Երզնկա Տ. Կարապետեան

Մ Ե Մ Ն Ո Ր Գ Ի Ի Ղ

Տ. Ստեփան Լ Սիմոն Ա. Խափառեան
Անճն. Ընկ. Ի Վիլին Թա
Արամ. Ընկ. Ի Վիլին Թա
Իսրայելեան Ընկ. Ի Չարտար Թա
Դպրոց
Վարդանեան Ընկ. Ի Եստրին Թա
Մ Ի Զ Ա Գ Ի Ի Ղ

Դպրոց
Մկրտիչ Մ. Նիկողոսեան

Մ Ո Ւ Ե

Վարդան Մամիկոնեան
Վրթն. Ս. Մարինի «Նուէր Վ. Մ.»

Մ Ո Ւ Ր Ա Տ Ճ Ա Յ

Տ. Գեորգ Գաջանայ

Ն Ի Կ Ո Մ Ի Գ Ա Յ

Տ. Յակոբ Քաջանայ
Թադէոս Վարժապետ Ճէննեթեան
Թադէոս Մ. Յ. Ղազարոսեան
Թադէոս Վերեանեթեան

Մ. Կարապետ Յ. Ի. Գաւազանեանց
Մեղքոն Երզնկեան
Մ. Յակոբ Ի. Կարապետեան
Մ. Յակոբ Յ. Ի. Գաւազանեանց
Յակոբոս Մկրտիչ Տապալեան
Յովհաննիս Մ. Յ. Ղազարոսեան
Վրթն. Արշ. ԸՆԿ. Զաքարի Պէյի

Ն Ո Ր Գ Ի Ի Ղ

Մարտիրոս Արթաշատ

Պօղոս Տ. Սարգսեան
Չ Մ Ե Կ Ա Մ Ծ Ա Գ
Համբարձում Սարր Քէլէշեանց
Մէրկեր Անիկեան

Պ Ա Ր Տ Ի Զ Ա Կ

Քաջանայ
Աբգար Թովմայեան
Բարսեղ Սիւրանեան
Գեորգ Երրինեան
Գեորգ Լիլլոյեան
Մ. Գրիգոր Տ. Անգրեանեան
Մ. Գրիգոր Մարտեան
Թորոս Միտառեան
Մ. Խաչեան Յ. Խաչեան
Մ. Կարապետ Տ. Կարապետեան
Մ. Մկրտիչ Յ. Խաչեան
Մ. Մկրտիչ Տ. Յակոբեան
Յակոբ Ղարապետեան
Յարութիւն Արթաշատ
Յովհաննիս Միլեան
Յովհաննիս Պօլեան
Ռաւմեանիքայ Ընկերութիւն
Պօղոսիկ Եստրապեան
Ռուբեն Ճէնտարեան
Մ. Ստեփան Նալպանեան
Վրթն. աղջկանց Նուէր Զաքարի Պէյի

Պ Ր Ո Ւ Ս Ա

Յովսէփ Ամիրայեան

Վ Ե Ն Ե Տ Ի Կ

Միլիթարեան Հարք

Տ Ա Ղ Գ Ի Ի Ղ

Տ. Գալուստ Գաջանայ

Տ Ե Ն Ի Զ Լ Ի

Տ. Ներսէս Գաջանայ Պարտիզանի

Տ Ր Ա Պ Ի Զ Ո Ն

Խորեն. Ընկ. Ը Վիլին. Մախախանի

Փ Ա Զ Ա Ր Գ Ի Ի Ղ Ի Գ Ր Ո Տ Գ

Դպրոց Չէնկիլիքի
Դպրոց Շախախի
Դպրոց Խրիմ գիւղի
Դպրոց Չախուր գիւղի
Դպրոց Քարճիի
Դպրոց Նախապետի
Դպրոց Մէրադիկեղի
Դպրոց Քէրեմէթի
Դպրոց Սեօլեղի

Փ Ա Ր Ի Զ

Յովհաննիս Պէյ Պ. Տառեան

Օ Վ Ա Ճ Ը Լ Ի

Մ. Մկրտիչ Մ. Զաքարեան

Յ Ե Ր Ի Զ Լ Ի

Տ. Մարտիրոս Գաջանայ
Խաչատուր Տ. Պօղոսեան

ՊԱՅՄԱՆՔ ԸՆԿԵՐՄԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՅՈՅՄԸ կհրատարակուի ամեն ամսոյ սկիզբն 24 Էրեւ քառածալ ղրիւք
Տարեկան ղինն է առանց ծախուց ճանապարհի եւ ԿԱՆԽԻԿ հատուցանելի 2 ալ-
ծաթ մէճխիւէ :

Ստորագրութիւնք Օղոտտոսի սկիզբէն կսկսին :
Միայն մէկ ամսատեսարին ղինը 6 ղուրուշ :

ԳՈՐԾԱԿԱԼՔ

Ի ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ. Պ. Յովսէփ Գափաֆեան Գրաւաճառ 'ի Մահմուտ փաշայ :
Ի ԶՄԻՒՌՆԻԱ. Հայրապետ աղայ Շահլէքիւեան :
Ի ԿԱՐԻՆ ԵՒ Ի ՇՐՋԱԿԱՅՍՆ. Յովհաննէս աղայ Տ. Սարգսեան Տարօնցի :
Ի ՆԻՌՈՒԴԱ ԵՒ Ի ՇՐՋԱԿԱՅՍՆ. Մ. Յակոբ աղայ Յ. Խաղէղ Գառապարեանց :
ՅԱՏԱՐԱԶԱՐ ԵՒ Ի ՇՐՋԱԿԱՅՍՆ. Մ. Յարութիւն աղայ Տայլէրեան :
Ի ԿՈՂՄԱՆՍ ԿԷՅՎԷՅԻ. Յակոբ Պատուելի Պէյլէրեանց :
Ի ՊԱՐՏԻՉԱԿ. Մահաեսի Մկրտիչ աղայ Տ. Յակոբեան :
Ի ՄԵՍ ՆՈՐ ԳԻՒՂ ԵՒ Ի ՇՐՋԱԿԱՅՍՆ. Ստեփան աղայ Պալթայեան :

ՆԱՄԱԿ ԿԱՄ ՅՕԳՈՒԱԾ ՈՒՂՂՆԼԻ Է ՀՆՏԵՆԵԱԼ ՀԱՍՏԵԻԻ

Ա.ա.
. . . Խմբագիր եւ Տնօրէն Միաբանութիւն արմաշու Զ. Ս. Սատուա-
ծածնի վանաց
Ի Տպարանն :